Mahmud Derviş

atı neden yalnız bıraktın

Arapçadan Çeviren: Mehmet Hakkı Suçin

AYRINTI

ŞİİR

Mahmud Derviş, 1960'lı yıllarda işgal altındaki Filistin'de filizlenen "direniş şiiri"nin en önemli şairi kabul edilir. Çocukluğundan başlayan "mültecilik" gerçeği ve duygusu, şairi yaşam boyu takip etmiş; yarattığı şiirsel yapının tüm dokusunu belirlemiştir. Vatansız bırakılmış bir halkın ulusal vicdanı olma göreviyle yeni ve zengin bir estetiğin çağdaş yaratıcısı olma işlevini yan yana sürdürmüş olan Derviş, hem ülkesini hem şiiri bütün çeper ögeleriyle birlikte, anda ve düşlemde yaşatılması gereken bütüncül bir ev olarak kabul eder. *Atı Neden Yalnız Bıraktın* kitabı, masalsı bahçesinde at, kuyu, anne, baba, yasemin, laciverttaşı, çit, ateş, kül, çöl ve denizi bir arada resmeden, içinde büyük Filistin direnişinin unutulmaz kesitlerinin kayıtlı olduğu görkemli bir şiir evi.

ISBN: 978-605-314-230-0

9 786053 142300

13 ₺

Mahmud Derviş

Çağdaş Arap şiirinin en önemli isimlerinden olan Mahmud Derviş, 1941'de Filistin sahilindeki Akka şehrinin Berve köyünde doğdu. Henüz yedi yaşındayken işgal edilen köyünü ailesiyle birlikte terk edip pek çok Filistinli gibi Güney Lübnan'a mülteci olarak yerleşti.

Savaşın durgunlaştığı bir dönemde ailesiyle birlikte ülkesine dönen Derviş, doğduğu köyün yok edildiğini gördü. Filistin'in kuzeyinde bir başka köye yerleşmek zorunda kalan aileye, "ülkeye kaçak yollarla girdikleri" gerekçesiyle ikamet belgesi verilmedi; Derviş, bu kez kendi ülkesinde mülteci durumuna düştü.

Ardından yine ailesiyle Hayfa'ya yerleşen Derviş, burada lise eğitimini tamamladı. *El-İttihad* adlı gazetede çalışmaya başladıktan kısa süre sonra tutuklandı. Araplarla Yahudilerin birlikte örgütlendikleri Maki yani İsrail Komünist Partisi'ne üye oldu. Faaliyetleri nedeniyle defalarca cezaevine kondu, zorunlu ikamete mecbur edildi.

1970'te sonra Moskova'da eğitim almaya başlayan Derviş, daha sonra Kahire'ye geçti. Burada Arap dünyasının efsanevi yazarları ve müzisyenleriyle tanıştı. *Uhibbuki ev lâ uhibbuki* [Seni Seviyorum yahut Sevmiyorum] adlı kitabını yayımladı.

1973'te Beyrut'a yerleşen şair, şehrin İsrail askerleri tarafından işgal edilişine, en yakın dostlarının öldürülüşüne ve Sabra ve Şatila katliamı gibi büyük insanlık suçlarına tanık oldu. 1982'de Şam mercilerinden davet aldı ve coşkuyla karşılandığı Suriye'ye yerleşti.

Şam'dan ayrıldıktan sonra Filistin mücadelesinin önderlerinden Yaser Arafat'ın isteğiyle editörlüğünü yaptığı *Karmel* adlı dergiyi yayımlamaya devam etti. Kıbrıs'ta basılan ve tüm Arap coğrafyasına dağıtılan dergiyi Derviş, Paris'ten yönetiyordu. Paris yılları şairin kültürel ve poetik ilgi ve etki alanlarının genişlemesini sağladı, Derviş bu dönemde dünyanın çeşitli yörelerinden ağırlıklı olarak siyasal nedenlerle göç etmiş, sürülmüş entelektüellerle, sanatçılarla güçlü bağlar kurdu.

İşgal altındaki Filistin'de Filistinliler belirli özerklikler edinince Ramallah'a döndü. *Karmel*'i burada çıkarmaya devam etti. *Cidâriyye* (Mural), *Hâlet hisâr* [Kuşatma Hali], *Kezehr el-lavz ev eb'ad* [Badem Çiçeği Gibi yahut Daha Ötesi] gibi kitaplarını Amman ve Ramallah'ta kaleme aldı.

Dünyayı tanımış, hem Arap kültürünün köklerine hem de insanlığın ortak değerlerine eğilmiş olan şairin pek çok dünya diline çevrilen şiirleri günümüzde baskı ve zulme karşı direnişin evrensel sembolleri arasında sayılmaktadır.

Filistin ulusal kimliğinin kurucu figürleri arasında yer alan Mahmud Derviş 2008'de Ramallah'ta yaşama veda etti. Filistin hükümeti, şairin ölümü üzerine ulusal yas ilan etmiş, Filistin halkı "büyük oğlunu" yüz binlerin katılımıyla sonsuzluğa uğurlamıştır.

Bazı şiir kitapları: *Asâfir bilâ ecniha* [Kanatsız Kuşlar]; *Evrâk ez-zeytûn* [Zeytin Yaprakları]; *Âşık min Filastîn* [Filistin'den Bir Âşık]; *Âhir el-leyl* [Gecenin Sonu]; *el-Asâfir temût fi'l-Celîl* [Celile'de Kuşlar Ölüyor]; *A'râs* [Düğünler]; *Hisâr li meda'ih el-bahr* [Deniz Methiyelerini Kuşatma]; *Hiye uğniye, hiye uğniye* [O Bir Şarkıdır, O Bir Şarkı]; *Vard akall* [Daha Az Gül]; *Lâ urîdu li hâzi'l-kasîde en tentehi* [Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum]; *Fî hadrat el-gıyâb* [Yokluğun Varlığında].

Mehmet Hakkı Suçin

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans tezinde Yahya Hakkı'nın öykücülüğünü, doktora tezinde ise Arapça-Türkçe çeviride eşdeğerlik sorunlarını inceledi. University of Manchester'da misafir akademisyen olarak çalıştı (2006). Yabancılar için Arapça öğretim programları hazırladı. "Arabic Booker" olarak bilinen Uluslararası Arap Romanı Ödülü'ne (2014) ve Şeyh Hamed Çeviri Ödülü'ne (2015) jüri üyesi seçildi. Arapça-Türkçe dil çifti arasında edebî çeviri atölyelerini yönetti. Akademik ilgisi çeviribilim, Arap edebiyatı ve yabancı dil öğretimine odaklanmaktadır. *Aktif Arapça* (2008), *Dünden Bugüne Arapçaya Çevirinin Serüveni* (2012), *Öteki Dilde Var Olmak: Arapça Çeviride Eşdeğerlik* (2013), *Arapça-Türkçe / Türkçe-Arapça Haber Çevirisi* (2014) bu alanda yayımladığı kitaplar arasındadır.

Şiir çevirisine özel bir ilgi duyan Suçin birçok Arap şairini Türkçeye kazandırmıştır. Adonis (*Maddenin Haritalarında İlerleyen Şehvet*, 2015; *Belli Belirsiz Şeyler Anısına*, 2017) Muhammed Bennis (*Aşkın Kitabı*, 2015), Halil Cibran (*Ermiş*, 2016), Nizar Kabbani (*Aşkın Kitabı*, 2016) bu şairlerdendir. Suçin'in *Mural* (2015) ve *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum* (2015) yapıtlarını çevirdiği Mahmud Derviş'in bu şairler arasında özel bir yeri bulunmaktadır.

Mahmud Derviş

Atı Neden Yalnız Bıraktın

Ayrıntı: 1123
Şiir Dizisi: 20

Atı Neden Yalnız Bıraktın
Mahmud Derviş

Kitabın Orjinal Adı
Limâzâ Terekte'l-Hisâne Vahîden

Arapçadan Çeviren
Mehmet Hakkı Suçin

© Mahmud Derviş, 2017

Yayıma Hazırlayan
Faris Kuseyri

Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen,
Esin Tapan

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Resmi
Ahmad Kadi

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *İstanbul, Kasım 2017*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-230-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Mahmud Derviş

Atı Neden Yalnız Bıraktın

Arapçadan Çeviren: Mehmet Hakkı Suçin

Sunuş

Başta "Cahiliye dönemi" olmak üzere klasik Arap kültüründe şair, "peygambervari" bir rol üstlenir. Toplumun geçmişinden, bugününden ve geleceğinden haber veren bir kâhin durumundadır. Onun şahsiyeti, toplum için bir varlık-yokluk meselesidir.

Mahmud Derviş de modern Arap kültür tarihinde buna benzer bir rol üstlenmiş gibidir. Derviş, Filistinlilerin olduğu kadar Arap halkının da toplumsal vicdanı olarak görülmüştür. Böyle bir misyon, şaire büyük sorumluluk yüklediği gibi onu ürkütmüştür de. Özellikle şairlik deneyiminin ilk dönemlerinde kendisine yüklenen bu "ulusal" misyon ile yaratmayı hedeflediği "estetik" misyon arasında ilk başlarda birincisinin ağır bastığı bir görünüm öne çıkmış, şiirinin estetik dokusu ancak dana sonraki yıllarda hak ettiği biçimde dikkat çekmeye başlamıştır. Geriye bıraktığı şiir mirasına bakıldığında her iki durumda da şiir dili, şiirsel araçlar ve temalar bakımından son derece yoğun ve estetik duyarlılığı yüksek metinler üretmiş olduğu görülür.

Mahmud Derviş şiiri, 1960'lı yıllarda işgal altındaki Filistin'de filizlenen ve Arapların İsrail'e karşı yaşadığı 1967 yenilgisinin ardından doruğa çıkan "direniş şiiri"nin ilgi odağı olduğu bir ortamda vücut buldu. Tevfik Zeyyad, Semih el-Kasım, Salim Cubran bu dönemin öne çıkan diğer adlarıdır. Art arda yayımladığı şiir toplamlarıyla dikkat çeken Derviş, bir halkın vicdanı olma misyonunun farkındalığıyla, şiirinin içerik ve biçimini yeni bir estetik anlayış içinde yoğurarak Filistin siyasal direnişinin ve şiir sanatının gereklerini aynı potada eritti. Böylece çok az Arap şairinin başardığı, aynı anda hem şiir tutkunu genel okurun hem de estetik sorunlara ilgi duyan entelektüel okuyucunun ilgisini çeken güçlü bir şiir yarattı. Nitekim bu dönemde gerçekleştirdiği şiir dinletileri binlerce seyirciyi bir araya getiren büyük kültür şölenlerine dönüşüyordu.

Mahmud Derviş'in şiirsel deneyiminde birçok kaynaktan beslendiği görülür. Semavi dinlerin temel kitap ve metinleri başta olmak üzere kutsal kitap ve metinler bu kaynaklar arasında ilk akla gelenlerdir. Muallaka şairleri, Abbasi dönemi şairlerinden el-Mutenebbî, Ebu Firas el-Hamedanî en çok etkilendiği klasik Arap şairleridir. Arap şiirinde otuzlu yıllarda ortaya çıkan "Apollo" akımından Ali Mahmud Taha ve İbrahim Naci gibi klasik-romantik şairleri okumuş; farklı akımlara mensup olmalarına rağmen Nizar Kabbani, Bedr Şakir Seyyab, Abdulvahap el-Beyati, Muhammed el-Magut gibi şairlerden etkilenmiştir. Kabbani, kadın bedeni ve erotizmi tabu olmaktan çıkaran Arap şairidir. Seyyab, çağdaş Arap şiirine yön veren "Temmuzi" akımın temsilcilerindendir. El-Beyati toplumcu gerçekçi yaklaşımıyla bilinmektedir. El-Magut ise "düzyazı şiiri"nin (*kasîdetu'n-nesr*) öncülerindendir. Bu şiir hacminin Derviş'in kendine özgü bileşimler yaratan çok katmanlı şiirinde yansımalarını görmek mümkündür.

Öte yandan İbrani şiiri de Mahmud Derviş'in beslendiği kaynaklar arasındadır. Söyleşilerinde, özellikle Yehuda Amihay şiirine ilgi gösterdiğini belirtir. Tagor, Nâzım Hikmet, Lorca, Neruda, Mayakovski, Yesenin, Aragon, Eluard, Saint-John Perse, René Char ve Eugenio Montale etraflıca okuduğu şairlerdendir. Derviş, Anglosakson şiir geleneğinin güçlü temsilcilerinden de beslenmiştir; Walt Whitman, Yeats, Ezra Pound, Eliot, Derek Walcott bunlar arasında sayılabilir.

* * *

Mahmud Derviş, şiirini sürekli geliştirme ve yenileme peşinde olan bir şairdir. Onun şiirsel deneyimini anlamak için, bıraktığı şiirsel mirası genel hatlarıyla betimlemek faydalı olacaktır. Bu konuda Suriyeli eleştirmen Subhi Hadidi'nin yaptığı sınıflandırma yol gösterici nitelikte ve temel önemdedir.

Mahmud Derviş'in şiirsel deneyimi 1960 yılında yayımladığı *Kanatsız Kuşlar*'la başlamıştır. Kitapta, klasik Arap şiiri ile çağdaş romantik şiirin etkilerini görmek mümkündür. Şair, özgün sesinin zayıf olduğu bu şiirsel yaklaşımını sonraki birkaç yıl içinde terk edecektir.

1964'te yayımladığı *Zeytin Yaprakları* adlı kitabında ise ilk şiirlerindeki klasik ve romantik eğilim, yerini ideolojik ve estetik anlamda devrimci bir yaklaşıma bırakır. Daha fazla toplumcu, halkçı, devrimci ve hümanist bir şiir ortaya çıkarmaya çalışır. Fakat en önemlisi aidiyet ve kimlik sorununu merkeze alır. "*Kayda geçir! / Ben bir Arabım*" dizeleriyle başlayan ve özellikle 1970'li yılların ikinci yarısında ülkemizde bilinirlik kazanan *Kimlik Kartı* adlı şiir böyle bir eğilimin ürünüdür. Şiir şöyle başlıyor:

"Kayda geçir!
Ben bir Arabım
Kimlik numaram elli bin
Çocuklarım sekiz
Dokuzuncusu yolda bu yaz sonunda
Kızıyor musun?"

Filistin halkının köklü geçmişine vurgu yaparak, yaşadığı topraklar üzerindeki tartışılmaz ulusal meşruiyetini, başkaldıran lirik diliyle haykıran Derviş'in daha sonraki eserlerinde Filistin kimliğine yapılan vurgu giderek belirginleşecektir. Şiirindeki ton, devrimci ve direnişçidir ancak basit bir milliyetçilik saplantısına dönüşmez. Bu temel temayı işlerken bile şiirin insani, edebî ve estetik ögelerini ve inceliklerini ihmal etmez. *Filistin'den Bir Âşık* (1966), *Gecenin Sonu* (1967), *Celile'de Kuşlar Ölüyor* (1969) ve *Sevgilim Uykusundan Uyanıyor* (1970) adlı eserleri böyle bir yaklaşımı temsil eder. Bu eserleriyle, direniş şiirinin en önemli isimlerinden biri haline gelir ve diğer direniş şairlerinden birçok bakımdan ayrılır. Derviş, her şeyden evvel velut bir şairdir. Çok iyi bildiği Ortadoğu ve Yunan mitolojisini, dinsel sembolleri şiirinde yetkinlikle kullanır. "Şimdi"yi efsaneleştirerek yine şimdinin içinde destansı bir boyuta taşır. Kadını toprakla ilişkilendirir. Lirizm ile devrimciliği bağdaştırır. Kelime dünyası, his dünyası kadar zengindir. Hararetli, canlı bir dil kullanır. Arap şiirinden yararlandığı ritim unsurlarında esnek davranır. Hem içerik hem de ritim açısından zengin bir şiirle okuyucuyu sarsar.

İlerleyen süreçte Mahmud Derviş'in Filistin dışına çıkması ve Arap dünyasındaki kültür ortamına karışması da şiirine yeni etkiler getirmiştir.

1970 yılında bir yıllık Moskova deneyiminden sonra Kahire'ye gider. Burada Muhammed Abdulvahhap, Abdulhalim Hafız gibi kült müzisyenlerle ve Necip Mahfuz, Yusuf İdris, Tevfîk el-Hakîm gibi edebiyatın önemli simalarıyla tanışır. Kahire'de *Seni Seviyorum yahut Sevmiyorum* (1972) adlı şiir kitabını yayımlar.

Bir yıl sonra ise Beyrut'a taşınır ve 1982'deki Sabra ve Şatila katliamı sonrasına kadar burada yaşar. Bu dönemde Mahmud Derviş şiirinin bir kırılma yaşadığını görürüz. Bir taraftan şiirine tematik ve estetik açıdan yeni bir yön verirken diğer taraftan da "direniş şairi" etiketinin dışına çıkmaya çalışır. "Direniş şairi" olmasının, Arap şiirinde yenileşme hareketiyle etkileşim içinde bulunmayacağı anlamına gelmediğini kanıtlamaya çalışır gibidir. Bir söyleşisinde bu konuyla ilgili şöyle demektedir: "Belli koşullar ve belli bir mekânda bulunduğum sırada kimlik hakkını savunan bir şiir yazmıştım: "*Kayda geçir! / Ben bir Arabım.*" Bir süre sonra bu şiir tenime yapıştı ve siyasi bir kimliğe dönüşme riskini de beraberinde getirdi. Nereye gitsem bu şiiri okumam isteniyordu. Bu taleplere boyun eğseydim şiirim asla gelişmezdi. *Celile'de Kuşlar Ölüyor* kitabımdaki değişim, şiirsel değişimimin ilk göstergesiydi. Toprak ve yurtla arasına mesafe koyan simgeci bir şair olmakla suçlanıyordum. Ben bu 'çekici hapishane'ye karşı sürekli direndim ve daha 'zor' şiirler yazmaya devam ettim. Okuyucu giderek beni kabul etmeye başladı." Derviş, direniş şairi olmak için öncelikle "gerçek ve iyi bir şair" olmanın gerekliliğini vurgulayarak inatla ve sistemli bir şekilde şiirini bir sonraki noktaya taşımaya çalışır.

Kahire'de yayımlanan *Seni Seviyorum yahut Sevmiyorum* kitabının bir diğer önemli özelliği de düzyazıya yakın bir şiiri denemiş olmasıdır. Bu kitabıyla Mahmud Derviş, Arap şiirinde yetmişli yıllardan itibaren yaygınlaşan "düzyazı şiiri"nin kendi şiir yolculuğundaki ilk örneklerini vermiş olmaktadır. Bu tür şiire

2000'li yıllarda yazdığı bazı eserlerle (*Yokluğun Varlığında*, 2006 ve *Kelebeğin Etkisi*, 2008) tekrar dönecektir.

Mahmud Derviş 1973'te yayımladığı *7 Numaralı Girişim* adlı kitabında, lirik temalarla Filistin-Kenan mitolojisini bir araya getirir. *Bu Onun Resmidir, Bu da Âşığın İntiharı* (1975) adlı kitabında bu çaba daha da belirginleşir. Böylece lirik-destansı ilk şiirlerini yazar. Fakat *Düğünler* (1977) adlı şiir toplamında bazen destansı bazen de belgesel bir tarzda ulusal konulara yeniden döner.

Mahmud Derviş'in bu estetik arayışlar dönemi, 1982 yılında İsrail'in Beyrut saldırısı sonrasında, yerini ağırlıkla destansı bir aşamaya bırakır. *Yüksek Gölgeye Methiye* (1983) adlı uzun şiirini bu sırada yayımlar. Kitabın adının alt başlığında yer alan "Belgesel bir şiir" ifadesinden de açıkça anlaşılacağı gibi kitap, tarihe kayıt düşülen belgesel bir nitelik taşımaktadır. Şiirlerde İsrail'in Beyrut saldırılarına gösterilen direniş, Sabra ve Şatila katliamları, Beyrut şehrinin kazandığı yeni anlam ve Filistin kimliğiyle ilgili yeni sorular ele alınır. Bir yıl sonra, 1984'te yayımlanan *Deniz Methiyelerini Kuşatma* kitabındaki "Beyrut Kasidesi", Filistinlilerin Lübnan'dan çıkış destanına ilişkin ikinci uzun şiiridir. Kitapta ayrıca Filistin davası uğruna canını veren bazı yoldaşlarına ithaf ettiği mersiyeler de yer alır. Derviş, sonraki kitaplarında da dramatik bir his çerçevesinde kişiyi ölümsüzleştiren destansı, derin ağıtlar yazmaya devam edecektir.

Beyrut'tan Şam'a, oradan da önce Tunus'a, ardından Selim Berekat ile birlikte *Karmel* dergisini çıkardığı Kıbrıs'a giden Derviş, takip eden on yılı Paris'te geçirir. Paris, Mahmud Derviş şiirinde önemli bir duraktır. Şiirsel deneyimi ve deneysel çabaları bakımından şairin en verimli yılları olduğu söylenebilir. Bu konuyu bir söyleşisinde, "Paris benim için bir ikamet yerinden ziyade bir istasyon konumundaydı. Şiir bakımından gerçek doğumumun Paris'te

gerçekleştiğini düşünüyorum. Paris vatana, dünyaya ve nesnelere dışarıdan bakma fırsatı verdi bana" sözleriyle açıklayacaktır. Paris'te hem "kendi"yle hem "dış dünya"yla daha fazla baş başa kalma imkânı bulur. Geniş anlamda mistik dünyaya daha fazla nüfuz eder. Ayrıca şiirde biçim ve ritim meseleleri üzerinde yoğunlukla düşünme fırsatı da bulur. Rubailer yazar. Geleneksel dize yerine şiirsel paragraflar veya bölümler yaratır. Kısa şiir parçalarından oluşan uzun şiirler yazar. Böylece Derviş'in Paris yılları, şiirinde lirik deneyimini çeşitlendirip zenginleştirdiği çok önemli bir döneme işaret eder.

Oslo Antlaşması sürecinde ve sonrasında, yeniden lirik-destansı tarzda ancak daha olgunlaşmış uzun şiirler yazar. *İstediğimi Görüyorum* (1990) ve *On Bir Yıldız* (1992) adlı kitapları, bu tonun ağırlıkta olduğu kitaplardır.

Mahmud Derviş bundan sonraki aşamada biyografik şiire yönelir. Ancak bu biyografi, sadece şairin yaşam öyküsünden ibaret değil aynı zamanda coğrafyanın, tarihin, zamanın, mekânın, bedenin ve ruhun da hayat hikâyesidir.

1995'te yayımlanan *Atı Neden Yalnız Bıraktın* Derviş'in biyografik şiirini en iyi temsil eden kitaplardan biridir. Büyük ölçüde bir aşk hikâyesini anlatan *Yabancının Yatağı* (1999), şairin 1998 yılında geçirdiği ilk kalp ameliyatı sonrasında yazdığı ve çağdaş bir muallaka olarak tasarladığı bin dizelik destansı eseri *Mural* (2000), işgal altındaki Filistinliyi efsaneleştirmeden çarpıcı bir şekilde anlattığı *Kuşatma Hali* (2002) ve şairin ölümünden sonra arkadaşları tarafından yayımlanan *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum* (2009), Derviş'in biyografik kategoride sınıflandırabileceğimiz diğer eserleridir.

Mahmud Derviş, şiirsel serüveninin son aşamasında da yeni tarzlar denemeye devam etmiştir. Bu son dönem şiirlerinde gele-

neksel Arap ölçülerini *(tef'ile)* akıcı ve esnek bir ritimle ve daha dingin bir şiirsel sesle kullanır. Bu şekilde nazım ile nesri birbirine yaklaştırmış olacaktır. *Yaptıklarından Özür Dileme!* (2004), *Badem Çiçeği Gibi yahut Daha Ötesi* (2005) adlı kitapları söz konusu yaklaşımını temsil eder niteliktedir. *Yokluğun Varlığında* (2006) adlı eserindeyse nazım ve nesrin iç içeliği zirveye çıkar. Hayattayken yayımlanan *Kelebeğin Etkisi* (2008) adlı son eserinde de nazım ile nesri birbirine yaklaştırmıştır.

* * *

Atı Neden Yalnız Bıraktın kitabı, yukarıda da değinildiği gibi Mahmud Derviş'in biyografik kategorideki ilk kitabıdır. Bununla birlikte, bu kitabın yazılma hikâyesi eskiye dayanmaktadır. Derviş, Semih el-Kasım'a gönderdiği 22 Eylül 1986 tarihli bir mektupta 80'li yılların başlarından beri bu kitap üzerinde çalıştığını belirtmektedir: "Önümüzdeki güz mevsiminde dört yıldır içimi kemiren kitabı kaleme dökmeye başlayacağım. Anavatanda ve sürgünde yaşadığım evlerin kitabı olacak. Doğduğum ilk evden şimdi yaşadığım eve kadar. Bir çeşit evler biyografisi olacak."

Kitabın bir soru cümlesinden oluşan adı ilginçtir: "*Atı Neden Yalnız Bıraktın?*" Kitaba ad olan ifade "Kaktüsün Sonsuzluğu" adlı şiirde, baba ile oğul arasındaki diyalogda geçer:

"*— Atı neden yalnız bıraktın?*
— Eve yârenlik etsin diye evladım
Zira evler ölür terk ederse sakinleri..."

Buradaki "at" ve "yalnızlık" kelimeleri şiirin anlam katlarını irdelemede kilit konumdadır.

Arap kültüründe at, barış zamanında hayat kaynağı, savaş zamanında ise tehlikeyi bertaraf etmeye hazırlanan bir işleve sahiptir. Arap edebiyatına aşina olanlar "Cahiliye dönemi" şairi İmruul-Kays'ın *"selin yüksekten yuvarladığı bir kayayı andıran"* atını ve bu atın uzunca tasvirini hatırlayacaklardır. Mutenebbî de atlarıyla etkileşim halindedir: *"Atlar, gece ve çöl beni tanır / kılıç, mızrak, kâğıt ve kalem de"*. Emel Dunkul, *"Atlar da insanlar gibiydi başlangıçta / Güneşi ve otları vardı"* der bir şiirinde. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Mahmud Derviş ise ata evi koruyan bir misyon yükler.

Mahmud Derviş, *Atı Neden Yalnız Bıraktın* kitabını "prologue" niteliğindeki "Uzaklardan Gelen Hayaletimi Görüyorum..." başlıklı şiirin ardından, zaman ve mekâna bağlı altı bölüme ayırmıştır.

"Mekânın Kristalinden İkonlar" başlıklı bölümde, dağılan bir coğrafyayla birlikte dağılan çocukluğunu canlandırmaya çalışır. Çocuğu bir anlatıcının ağzından ("o" kişisiyle) anlatır ama zaman zaman anlatıcı kimliğinden sıyrılmadan yapamaz. Çocuğun doğuş iklimini zaman ve mekânla ilişkilendirir. Şiirler çocukluk coğrafyasına giriş, bu coğrafyadan çıkış ve yeniden bu coğrafya dönüşün düşü etrafında şekillenmektedir. Şiirlerdeki diyaloglar ironiyle birleştiğinde eşsiz bir şiirsel etki yaratır.

Mahmud Derviş 1948'de Filistin nüfusunun yarısının zorla göç ettirildiği "Nekbe" (Felaket) zamanında henüz 6 yaşındadır. O da ailesiyle birlikte Filistin'den (Akka'ya bağlı Berve köyünden) Lübnan'a göç edenler arasındadır. Savaşın bitmesini bekleyen aile büyükleri, savaşın sona ermesinin ardından gizli yolları bilen Filistinli bir kılavuz eşliğinde Celile'nin kuzeyine giderler. Burada Berve'nin tamamen yok edildiğini, yerine bir kibutz inşa edildiğini öğrenirler. Bu nedenle bir daha Berve'ye dönemezler. Ait

olunan toprağa gidememek mekânı kutsallaştırıp efsaneleştirir. Bu bağlamda "ev", "at", "kuyu", "baba", "dede", "anne" geleneksel, dinsel ve mitolojik referanslarla birlikte şiirde yapısal ve estetik bir işleve kavuşur.

Kitabın ilk üç bölümü şairin yitik çocukluğunu ve düşsel mekânlarını resmederken sonraki üç bölüm onun entelektüel biyografisini inşa eder. Bu noktada biyografinin entelektüel anlamda kimlik ve yaratıcılık boyutu dikkat çekmektedir. Böylece toplumsal vicdan ve bireysel kimlik yönleriyle şairin "ben"i, şairin kendi diliyle var oluşu, gelenekle ve modern dünya ile olan ilişkisi okunabilir.

Kitaptaki şiirler, daha önce bölük pörçük yayımlanan şiirlerden oluşmaz. Bu da kitaptaki tüm şiirlerin, baştan sona şair tarafından bir romanın parçalarıymışçasına tasarlanarak üretildiğini akla getirmektedir.

* * *

Mahmud Derviş'in bazı kitapları gerek Arapçadan gerek ikinci dil üzerinden Türkçeye aktarılmış ve yayımlanmıştır.

Şairin tarafımızca Arapçadan çevrilmiş ve *Mural** başlığıyla yayımlanmış olan *Cidâriyye* adlı kitabı bu kitaplar arasındadır.

Şairin ölümünden sonra okura ulaştırılan *Bu Şiirin Bitmesini İstemiyorum* adlı kitabın da yine tarafımızca Arapçadan çevrilerek yayımlandığını hatırlatalım.**

Atı Neden Yalnız Bıraktın Türkçeye aktardığımız üçüncü Mahmud Derviş kitabı olmaktadır.

---

* Kırmızı Yayınları, 2015.

** Yapı Kredi Yayınları, 2016.

Diğer kitaplarımızda olduğu gibi bu çalışmamızda da şiirin en doğru biçimde okura sunulması yönünde çaba gösterdik. Kitabın okura ulaştırılması için her türlü kolaylığı sağlayan Ayrıntı Yayınları ve çalışanlarına, şiir dizisi editörü Emirhan Oğuz'a, kitabı yayıma hazırlayan Faris Kuseyri'ye teşekkürü borç bilirim.

Daha önceki çalışmalarımda olduğu gibi bu yolculuğun her aşamasında da yanımda olan, özveri ve desteğini esirgemeyen Elçin Sevgi Suçin'i özellikle anmalıyım.

Mahmud Derviş'in henüz yayımlanmamış diğer kitaplarının da şairin şiirine ve hatırasına yaraşır yeni çevirilerle Türkçeye kazandırılması dileğimizdir.

Mehmet Hakkı Suçin
Ankara, Eylül 2017

Atı Neden Yalnız Bıraktın

Dedem Hüseyin,
ninem Âmine
ve babam Selim'in anısına

Annem Huriye'ye

Uzaklardan Gelen Hayaletimi Görüyorum...

İstediğim her şeye bakıyorum bir evin balkonu gibi
Dostlarıma bakıyorum akşam postasını taşıyan:
Şarap ve ekmek
birkaç roman ve plak...

Bir martıya bakıyorum ve bu mekânın ağaçlarını
değiştiren asker yüklerine

Komşumun köpeğine bakıyorum
bir buçuk yıl önce Kanada'dan göç eden...

Ebu Tayyib el-Mutenebbî'nin adına bakıyorum
Taberiye'den Mısır'a
ezginin atı üstünde seyahat eden

Demir çite tırmanan
Acem lalesine bakıyorum

İstediğim her şeye bakıyorum bir evin balkonu gibi

Geceyi geceden koruyan ağaçlara bakıyorum
Ve beni ölü olarak sevenlerin uykusuna bekçilik eden...

Rüzgâra bakıyorum rüzgârın yurdunu arıyor
kendinde...

Bir kadına bakıyorum güneşleniyor kendi içinde...

Kadim peygamberlerin kafilesine bakıyorum
Orşelime tırmanıyorlar yalınayak
Ve soruyorum: Yeni bir peygamber var mı
bu yeni zaman için

İstediğim her şeye bakıyorum bir evin balkonu gibi

Resmime bakıyorum, kendisinden kaçıyor
taş merdivene doğru, annemin mendilini taşıyor
çalkalıyor rüzgârda: Ne olacak yeniden
çocuk olsam? Ben sana dönsem... Sen bana dönsen

Zekeriya'yı saklayan bir zeytin dalına bakıyorum
Lisânu'l-Arab'da soyu tükenmiş sözcüklere bakıyorum.

Perslere, Romalılara, Sümerlere bakıyorum
Yeni mültecilere...

Gerdanlığına bakıyorum Tagor'un fakir kadınlarından birinin
Un ufak oluyor yakışıklı prensin arabası altında...

Kralın siteminden bitap düşmüş bir hüdhüde bakıyorum

Maveraya bakıyorum:

Ne olacak? Ne olacak külden sonra?

Bedenime bakıyorum uzaktan ürkek...
İstediğim her şeye bakıyorum bir evin balkonu gibi

Dilime bakıyorum iki gün sonra. Azıcık yokluk
yeter kapıyı açması için Eshilos'un barışa
Kısa bir konuşma yeter
Antonius'un savaşı tutuşturmasına
Elimde bir kadının eli
Kucaklaşmak için özgürlüğümle
Ve başlaması için medcezirin yeniden bedenimde

İstediğim her şeye bakıyorum bir evin balkonu gibi

Hayaletime bakıyorum
Uzaklardan
Gelen...

I

Mekânın Kristalinden İkonlar

BİR BULUT VAR ELİMDE

Atlara eyer vurdular
Nedenini bilmeden
Fakat atlara eyer vurdular ovada

... Mekân hazırdı onun doğumuna: Atalarının fesleğenlerinden
bir tepe bakınıyor doğuya ve batıya. Ve bir zeytin
yükseliyor dilin tavanlarında mushaflardaki bir zeytinin yanında...
Ve laciverttaştan bir duman dayayıp döşüyor bugünü
yalnızca Allah'ı ilgilendiren bir meselede. Marttır
ayların nazlı çocuğu. Martın karı pamuk gibi kabarıyor
badem ağaçlarının üzerinde. Mart ebegümeci ziyafeti veriyor
kilisenin avlusuna. Mart kırlangıcın gecesinin yurdudur,
haykırışına hazırlanan bir kadının
ve pırnal meşelerine uzanan.

Şimdi bir çocuk doğuyor
Çığlığı
Mekânın yarıklarında

Evin merdiveninde ayrıldık. Diyorlardı:
Bitkilerin çılgınlığına uymayan bir ihtiyat var haykırışımda
Yağmur var. Haksızlık mı ettim kardeşlerime
evin avlusunda kurtla oynayan melekler gördüğümü
söylediğimde? Adlarını hatırlamıyorum.
Ne konuşma tarzlarını
ne de uçmadaki kıvraklıklarını...

Kanat çırpıyor dostlarım geceleyin ve iz bırakmıyorlar
arkalarında. Anneme söyleyecek miyim gerçeği:
Başka kardeşlerim var
Balkonuma bir kamer bırakan kardeşler
İğneleriyle papatyanın paltosunu dokuyan kardeşler

Atlara eyer vurdular
Nedenini bilmeden
Fakat atlara eyer vurdular gecenin sonunda

... Yedi başak yeter yazın sofrasına.
Yedi başak elimde. Her başakta bir buğday tarlası
yeşertiyor tarla. Babam su çekiyordu kuyusundan
ve diyordu ki ona: Kuruma. Ve elimden tutuyordu
görmem için nasıl büyüdüğümü semizotu gibi...
Kuyunun kenarından yürüyorum: İki kamerim var
Biri yükseklerde
Öteki suda yüzüyor... İki kamerim var

Ataları gibi emindirler
öğretilerin doğruluğundan... Saban yaptılar
kılıç demirlerinden. Tamir edemeyecek kılıç,
yaz mevsiminin bozduğunu – dediler. Ve uzun uzun
dua ettiler. Doğayı övdüler şarkılarında...
Fakat atlara eyer vurdular
dans etmek için atlar üstünde
gecenin gümüşünde...

Yaralıyor beni elimdeki bir bulut: Bu topraktan
daha fazlasını istemiyorum dünyadan: Kakule ve saman kokusu
babamla at arasında.
Beni yaralayan bir bulut var elimde. Fakat istemiyorum
daha fazlasını güneşten
bir portakal tanesinden ve ezanın
kelimelerinden akan altından

Atlara eyer vurdular
Nedenini bilmeden
Fakat atlara eyer vurdular
gecenin sonunda
ve beklediler
mekânın yarıklarından çıkan bir hayaleti...

KÖYLÜYÜZ AYIPTIR SÖYLEMESİ

Göreneklerini bilmiyordum annemin ve ailesinin
denizden geldiğinde kamyonlar. Ama biliyordum
dedemin abasının etrafındaki tütün kokusunu
ve kahvenin ölümsüz kokusunu, doğduğumdan beri
nasıl doğuyorsa evcil bir hayvan burada
bir seferde!

Bizim de bir haykırışımız var yeryüzünün kenarına
düşüşte. Fakat saklamayız seslerimizi
eski testilerde. Asmayız dağ keçisini
duvarın üzerine. Bir hak iddia etmeyiz tozun
egemenliğinde. Düşlerimiz ne gözünü diker
başkasının üzümüne
ne de kuralı çiğner!

Henüz bir teleği yoktu ki ismimin zıplayayım daha ötesine
öğleden sonranın.
Nisan sıcağı güvercinler gibi uçuruyordu bizi
geçici ziyaretçilerimizin rebapları gibi.
İlk kez bir zilim var: Dizlerinde süt kokusu alacağım bir
kadının ayartan çekiciliği. Böyle kurtulacağım sofranın
etime batan ısırığından!

Bizim de sırrımız var güneş düştüğünde
kavaklardan: Bir ağlama isteği rehin alır bizi
bir hiç uğruna ölen birine
Sürükler bizi bir gençlik arzusu
ziyaret etmeye Babil'i ve Şam'da bir camiyi.
Ve bir gözyaşı bizi akıtır güvercinlerin ötüşünden
acının ölümsüz hikâyesinde!

Köylüyüz ayıptır söylemesi ve pişmanlık duymayız
konuşmaktan. Adlarımız birbirine benzer
günlerimiz gibi. Adlarımız tanımlamaz bizi layıkıyla.
Misafirlerin konuşmalarına sızarız. Söyleyecek sözümüz var
toprağa dair yabancı kadına, tüy tüy nakşederken mendilini
geriye dönen kuşlarımızın göğünden!

Tespih ağacından daha güçlü çivileri yoktu mekânın
kamyonlar geldiğinde denizden. Öğününü hazırlıyorduk
ineklerimizin ahırlarında. Günlerimizi diziyorduk
el işimizin dolaplarında. Nutuk atıyorduk at sevgisi hakkında
Ve işaret ediyorduk aylak yıldıza!

Biz de atladık kamyonlara. Zümrüdün parıltısı
yârenlik ediyordu bize zeytinimizin gecesinde
ve köpekler kilise kulesinden geçen bir aya havlıyordu.
Ama korkmuyorduk. Zira çocukluğumuz gelmemişti bizimle.
Bir şarkıyla yetindik: Evimize döneceğiz pek yakında...
Kamyonlar fazla yüklerini boşaltınca!

BAYKUŞUN GECESİ

Burada bir şimdi var dünün dokunmadığı
Vardığımızda son ağaçlara yitirdiğimizi fark ettik
fark etmeyi. Kamyonlara yığdığını gördük
yokluğun derleme nesnelerini şöyle bir baktığımızda
ve diktiğini gördük sonsuz çadırını etrafımıza...

Burada bir şimdi var
dünün dokunmadığı
Dut ağacından sıyrılıyor ipek iplik
harfler halinde gecenin defterinde.
Hiçbir şey aydınlatmıyor cesaretimizi
kelebeklerden başka
yaban kelimelerin çukuruna dalarken:
Babam mıydı bu perişan adam?
Belki yoluna koyarım işlerimi burada. Belki
doğurabilirim kendi kendimi şimdi
ve adım için dikey harfler seçebilirim...

Burada bir şimdi var
oturuyor kap kacağın boşluğunda
ve gelip geçenlerin bıraktığı
izlere dikiyor bakışlarını
nehrin kamışlarına
cilalayarak neylerini rüzgârla... Ola ki
şeffaf olur da konuşma, görürüz ondaki
açık pencereleri
ola ki zaman adımlarını sıklaştırır bizimle
taşıyıp yarınını bavullarında...

Burada bir şimdi var
zamanı olmayan
Bulamadı hiç kimse burada
nasıl rüzgâr olup kapıdan çıktığımızı
hatırlayan birini, yahut ne zaman koptuğumuzu
dünden ve dünün nasıl parçalandığını döşemenin üzerinde
ve başkalarının bu parçaları nasıl kendilerine ayna yaptığını
bizden sonra...

Burada bir şimdi var
Mekânı olmayan
Belki yoluna koyarım işlerimi ve haykırırım
baykuşun gecesine: Babam mıydı o perişan
adam, tarihinin yükünü üzerime yıkan?
Belki değişirim ismimin içinde
sözlerini seçerim annemin ve alışkanlıklarını
nasıl olması gerekiyorsa öyle:
Beni pışpışlayabilmesi mesela
tuz kanıma dokunduğunda
ve tedavi edebilmesi beni
bir bülbül ağzımı ısırdığında!

Burada bir şimdi var
geçip giden
Burada tüfeklerini astı yabancılar
bir zeytin ağacının dallarına ve alelacele
bir akşam yemeği hazırladılar konservelerden
ve çıkıp gittiler apar topar kamyonlarla...

KAKTÜSÜN SONSUZLUĞU

Nereye götürüyorsun beni babacığım?
Rüzgâra, evladım...

... Ovadan çıkarlarken ikisi,
bir tepeye kurulmuştu Bonapart'ın askerleri
gözetlemek için eski Akka surları üzerindeki
gölgeleri – Bir baba "Korkma!" diyordu oğluna.
Korkma kurşun vınlamasından! Toprağa yapış
kurtulursun! Kurtulup tırmanacağız
Kuzeydeki bir dağa ve geri döneceğiz
dönünce askerler uzaktaki ailelerine

— Evde kim kalacak bizden sonra
babacığım?
— Nasılsa öyle kalacak
oğlum!

Anahtarını yokladı organlarını
yoklar gibi, ferahladı içi. Geçerlerken
dikenli bir çitten dedi ki ona:
Hatırla oğlum! Burada çarmıha gerdi İngilizler
babanı bir kaktüs dikeni üzerinde iki gece
ama tek bir kelime etmedi. Büyüyeceksin oğlum
ve anlatacaksın onların tüfeklerini miras alanlara
kanın demir üzerindeki hikâyesini...

— Atı neden yalnız bıraktın?
— Eve yârenlik etsin diye evladım
Zira evler ölür terk ederse sakinleri...

Kapılarını açıyor sonsuzluk uzaklardan,
gecenin yolcularına. Bozkır kurtları uluyor
ürkek bir aya. Ve bir baba "Deden gibi güçlü ol!" diyor
oğluna. Tırmanalım birlikte son pırnal tepesine
Hatırla oğlum: Burada düştü yeniçeri
savaş katırından, o halde dayan ki
dönebilelim geriye

— Ne zaman babacığım?
— Yarın. Belki iki gün sonra oğlum!

Sersem bir yarın
arkalarındaki rüzgârı çiğniyordu
uzun kış gecelerinde.

Evlerinin taşlarından kalelerini inşa ediyordu
Yuşâ Bin Nûn'un askerleri. Nefes nefeseydi
baba oğul Kana yolunda: Buradan geçti
Efendimiz bir gün. Burada suyu şaraba
dönüştürdü. Çok şey söyledi aşk hakkında.
Yarını hatırla oğlum. Nisan otlarının
kemirdiği Haçlı kalelerini hatırla
terk ettikten sonra askerler mekânı...

KAÇ KEZ İŞİMİZ BİTMİŞ OLACAK...

Günlerini düşünüyor sigara dumanında
Cep saatine bakıyor:
Keşke yavaşlatabilsem tik taklarını
Geciktirmek için arpanın olgunlaşmasını!..
Kendinden dışarı çıkıyor dermansız ve huysuz:
Hasat vakti geldi
Başaklar ağır, oraklar boşlanmış, uzaklaşıyor
şimdi memleket peygamber kapısından.
Güneydeki üzümlerimden bahsediyor Lübnan'ın yazı
Maveradan söz ediyor Lübnan'ın yazı
Ama Güneydeki bir yıldızdan başlıyor
Allah'a giden yolum...

— Benimle mi konuşuyorsun babacığım?
— Rodos adasında ateşkes imzalanmış oğlum!
— Bize ne, bu bizi ilgilendirir mi babacığım?
— İş bitti...
— Kaç kez işimiz bitti, babacığım?
— İş bitti. Görevlerini yaptı onlar:
Kırık tüfeklerle karşı koydular düşman uçaklarına.
Biz de görevimizi yaptık, uzaklaştık tespih ağacından
Rahatsız etmemek için komutanın şapkasını.
Ve eşlerimizin yüzüklerini sattık
Kuş avlasınlar diye!

— Kalacak mıyız, o halde, burada babacığım?
Rüzgârın söğüdü altında
Göklerle deniz arasında?

— Oğlum! Buradaki her şey
Oradaki bir şeye benzeyecek
Kendimize benzeyeceğiz gecelerde
Ve yakacak bizi benzerliğin sonsuz yıldızı

— Babacığım, teselli verecek bir şey söyle bana!
— Pencereleri açık bıraktım
güvercinlerin ötüşüne
Kuyunun kenarına yüzümü bıraktım
Haznenin halatına sözü bıraktım
anlatsın diye hikâyesini
Karanlığı bıraktım
bekleyişimin yününe sarınmış gecesine
Bulutları bıraktım
şalvarını seren incir ağacına
Rüyayı bıraktım
yenilesin diye kendini kendinde
Ve barışı bıraktım
yalnız, oracıkta toprağın üzerinde...

— Düş mü görüyordun babacığım ben uyanıkken?
— Kalk. Dönüyoruz evladım!

SONUMA KADAR VE YOLUN SONUNA KADAR...

— Yoruldun mu yürümekten evladım
Yoruldun mu?
— Evet, babacığım
Bu yoldaki gecen amma da uzadı
Ve yürek aktı gecenin toprağına...
— Kedi kadar hafifsin hâlâ
Omuzlarıma çık
Birazdan geçeceğiz
Son menengiç ve pırnal ormanını
Burası Celile'nin kuzeyi
Lübnan arkamızda
ve bütün gök bize ait Şam'dan
Akka'nın güzel surlarına kadar
— Sonra ne olacak?
— Eve döneceğiz

Yolu biliyor musun oğlum?
— Biliyorum, babacığım:
Ana caddedeki harnubun doğusunda
Küçük bir yol var
Daralır bir kaktüsle yolun başında
sonra kuyuya doğru yol alır
genişledikçe genişler, ardından uzanır
tütüncü ve tatlıcı Cemil amcamın üzüm bağına
sonra yiter bir harman yerinde
yerleşip oturmadan önce
papağan şeklindeki eve.
— Evi biliyor musun oğlum?
— Nasıl biliyorsam yolu onu da biliyorum:
Yasemin kuşatır demirden bir kapıyı
Işık döşemeleri taş merdivenin üzerinde
Bakışlarını diker ayçiçeği ötelere
Evcil arılar kahvaltı hazırlar dedeme
Bambu tabakta
Evin avlusunda bir kuyu var, bir söğüt ve bir at
Ve çitin arkasında sayfalarımızı çeviren bir yarın...

— Yoruldun mu babacığım
Terlemiş gözlerin?
— Yoruldum oğlum... Taşır mısın beni?
— Beni taşıdığın gibi babacığım
Taşıyacağım bu hasreti
başlangıcıma kadar ve hasretin sonuna kadar
Bu yolu kat edeceğim
sonuma kadar... Ve yolun sonuna kadar!

II

Habil'in Fezası

İSMAİL'İN UDU

Bir kısrak dans ediyor iki tel üzerinde – Böylece
kulak veriyor parmakları kanına. Köyler dağılıyor
dağ laleleri gibi ahenkte. Ne gece var orada
ne de gündüz. Göksel bir neşe dokundu bize.
Yönler akın etti heyulaya
Halleluya
Halleluya
Her şey yeniden başlayacak

Eski udun sahibidir o, meşe ormanındaki
komşumuz. Vaktini taşır saklanıp
şarkı söyleyen bir delinin kisvesine.
Savaş bitmişti. Köyümüzün külü kaybolmuştu
Anka'nın henüz doğmadığı
kara bir bulutla, beklediğimiz gibi.
Kurumamıştı gecenin kanı
ölülerimizin gömleklerinde. Bitkiler filizlenmemişti
askerlerin miğferlerinde, unutkanlığın beklediği gibi
Halleluya
Halleluya
Her şey yeniden başlayacak

Çölün geriye kalanı gibi, şiiri patlatmaya yetecek mesafeye
çekildi boşluk. İsmail aramıza inerdi geceleri
Şarkı söylerdi: Ey yabancı,
benim yabancı, sen de bendensin hey yabancı!
Kelimelerde gezinir çöl. Ve kelimeler ıskalar şeylerin
gücünü: Geri getir ey ud kaybedileni ve kurban et beni ona
uzaktan uzağa
Halleluya
Halleluya
Her şey yeniden başlayacak

Bizimle birlikte deviniyor anlam... Uçuyoruz bir yamaçtan
mermer bir yamaca. İki mavi uçurum arasında koşuyoruz.
Ne düşlerimiz uyanıyor ne de bu mekânın bekçileri
terk ediyor İsmail'in fezasını. Ne yer ne gök var
orada. Ortak bir neşe dokundu bize iki telden yapılmış
Araf'ın önünde. İsmail... Şarkı söyle bize
Öyle ki her şey mümkün olsun varlığın yanı başında
Halleluya
Halleluya
Her şey yeniden başlayacak

Sümer düğünü yükseliyor İsmail'in udundan
kılıcın son noktasına. Ne yokluk ne varlık var
orada. Bir yaratma şehveti dokundu bize:
Bir telden akıyor su. İki telden tutuşuyor
alev. Ve bunların üçünden parıldıyor
kadın/varoluş/tecelli. Sen şarkı söyle İsmail manaya
Bir kuş uçuyor Atina üzerinde günbatımında
iki tarih arasında...
Şarkı söyle bir bayram günündeki cenazeye!
Halleluya
Halleluya
Her şey yeniden başlayacak

Şiirin altında: Yabancı atlar geçiyor. Kağnılar
geçiyor tutsakların sırtlarından. Oblivion ve Hiksoslar
geçiyor onun altından. Zamanın efendileri geçiyor
Filozoflar, Kayser'in kapılarının eşiğine atılmış bir yarına
hüzünlü İmruul-Kays. Hepsi geçiyor şiirin altında
Çağdaş mazi geçiyor, Timurlenk gibi altından
Oradaki peygamberler de geçiyor
İsmail'in şarkısını dinliyorlar: Ey yabancı,
benim yabancı, sen de benim gibisin
bu eve yabancı
Geri getir ey ud kaybedileni
Ve kurban et beni kendine
Damardan damara
Halleluya
Halleluya
Her şey yeniden başlayacak

YABANCILARIN GEZİSİ

Adaçayı tutamından tanıyorum evi. Pencerelerin
ilki kelebeklere doğru meylediyor... Mavi...
Kırmızı. Bulut hatlarını biliyorum, köylü kadınların
yazın hangi kuyuda bekleyeceklerini. Biliyorum
tüfeğin ağzında yumurtlarken güvercinin ne dediğini.
Biliyorum kimin kapıyı açtığını yasemine
açarken düşlerimizi akşamın misafirlerine.

Henüz ulaşmadı yabancıların taşıtı.

Kimse ulaşmadı. Öyleyse orada bırak beni
Bıraktığın gibi evin girişine selamı. Bana yahut
başkasına. Aldırma kimin önce duyacağına.
Bana bir söz bırak orada:
Tek başıma mıydım "yalnız, bedendeki
ruh gibi"? Bir gün söylediğinde: İkinizi seviyorum
Seni ve suyu. Su parladı her şeyde
Kendini ağlamaya terk eden bir gitar gibi!

Henüz ulaşmadı yabancıların gitarı.

İyi kalpli olalım! Denize götür beni günbatımında
duyayım denizin sana söylediklerini
kendine gelirken usul usul.
Bana olanları değiştirmeyeceğim. Bir dalgaya
sızıp diyeceğim ki: Beni tekrar al denize. Böyle
yapar korkaklar kendine: Denize giderler
işkence edince onlara
Gökte kendini yakan bir yıldız.

Henüz ulaşmadı yabancıların şarkısı.

Tülbentlerin pır pır etmesinden tanıyorum evi. Güvercinlerin
ilki omuzlarımda ağlıyor. Ve İncillerin göğünün altında
bir çocuk koşuyor sebepsiz. Su koşuyor, servi koşuyor,
rüzgâr koşuyor rüzgârda, yer koşuyor kendi içinde. Dedim ki:
Acele etme evden çıkmaya... Hiçbir şey alıkoyamaz bu mekânı
burada biraz beklemekten, sen giyene kadar günün
gömleğini ve havanın ayakkabısını.

Henüz ulaşmadı yabancıların efsanesi.

Kimse ulaşmadı. Öyleyse orada bırak beni,
nasıl bırakıyorsan seni gören ve gözyaşlarıyla kendi içindeki
mutluluktan ürküp kaçan herhangi birindeki efsaneyi.
Ne çok seviyorum seni, ne kadar kendinsin!
Ve ruhundan korkarak: Şimdi ben
içimdeki o kadından başka biri de değilim.
O kadın değil
ben varım onun kırılganlığında. Ne çok
korkuyorum düşümün ondan başkasını
görmesinden bu şarkının sonunda...

Kimse ulaşmadı
Belki de garipler yollarını şaşırıp
gariplerin gezisine gittiler!

KARGANIN MÜREKKEBİ

Bir tenhalığın var senin harnup yalnızlığında
Ey koyu sesli günbatımı çanı! Senden ne
istiyorlar şimdi? Âdem'in bahçesini aradın
Suratsız bir katil saklasın diye kardeşini
Siyahlığına kapandın
açılınca maktul erimine
Ve işlerine döndün nasıl dönerse yokluk
o sayısız meşgalelerine. Öyleyse uyanık
kal. Kıyametimiz ertelenecek ey karga!

İki kez düşlememize yetecek bir gece yok. Tek kapısı
var göğümüzün. Nereden gelir bize son?
Biz ki başlangıcın torunları. Gördüğümüz tek şey
başlangıç. Öyleyse gecenin esintisiyle birleş
insani boşluğun geride bıraktığı ebedî yankıyı
etrafındaki boşluğa öğütleyen
bir kâhin olarak...
Başımıza gelen her şeyle itham ediliyorsun.
Sülalemizin
ilk kanıdır bu senin önünde. O halde uzak dur
Kabil'in yeni evinden
Serap nasıl uzak durduysa ey karga
Senin tüyünün mürekkebinden

Bir tenhalığım var sesinin gecesinde...
Bir yokluğum var gölgeler arasında
çeker beni, ben de çekerim
öküzün boynuzunu. İtiyordu beni bilinmezlik, ben de
onu itiyordum. Kaldırıyordu beni, ben de onu
kaldırıyordum olgun bir patlıcan gibi
asılı duran hayalete. O halde sen misin? Ne
istiyorlar bizden şimdi, çaldıktan sonra sözümü
senin sözünden. Sonra uyudular düşümde
mızrakların üzerinde. Hayalet değildim ki
ayak izlerim üzerinde yürüsünler.
İkinci kardeşim ol.
Ben Habil. Toprak beni harnup şeklinde
geri veriyor sana, tünersin diye dalıma ey karga

Ben senim kelimelerde. Tek bir kitap
birleştiriyor bizi. Benimdir üzerindeki
küller. Sadece doğaya dair iki tanıktık gölgede, iki kurban
iki
küçük
şiir
tamamlayana kadar yıkım şölenini.

Ve Kur'an aydınlatıyor seni:
"Allah toprağı eşeleyen bir karga gönderdi ona
Göstermek için nasıl gömeceğini kardeşinin
çıplak bedenini. "Yazıklar olsun bana!" diye haykırdı
"Bu karga kadar olmayı da mı beceremedim?"
Ve Kur'an aydınlatıyor seni
O halde uç ey karga ve ara kıyametini!

TATARLARIN KIRLANGICI

Atlarım kadardır gökyüzü. Öğleden sonra olacakları
düşledim. Tatarlar altımda yürüyordu ve göğün
altında. Bir şey düşlemiyorlardı diktikleri çadırların
arkasında. Keçilerimizin kaderlerini bilmiyorlardı
yakındaki kışın estiği yerde.
Atlarım kadardır gökyüzü. Adlarını sokuşturuyordu Tatarlar
kırlangıçlar gibi köy damlarına. Başaklarımız arasında
uyuyorlardı selametle. Ve düşlemiyorlardı ne olacağını
öğleden sonra, dönünce gökyüzü yavaş yavaş akşamleyin
kendi halkına

Tek bir düşümüz var: Bir dost gibi geçsin
hava. Ve dağıtsın Arap kahvesinin kokusunu
yazla, yabancılarla çevrili tepelere...

Ben kendi hayalimim. Ne zaman daralsa yeryüzü
genişletirim onu bir kırlangıç kanadıyla ve genişlerim.
Ben kendi hayalimim... Kendi aynamla doldum kalabalıkta
Ve sevdiğimin ayakları üzerinde yürüyen
yıldızlarla ilgili sorularımla
Uzletimde yollar var Orşelime giden hacılar için –
Taşın üstündeki tüy gibi yolunmuş sözler
Kaç peygamber istiyor şehir
ezberlemek için babasının adını ve pişman olmak için:
"Savaş yapılmadan yenildim"
Ve kaç gök değiştiriyor, her bir halkta,
hoşuna gitsin diye kırmızı şalı?
Ey düşüm...
Bakışlarını dikme bize öyle!
Sonuncusu olma şehitlerin!

Düşüm için endişeleniyorum kelebeğin berraklığından
Atın kişnemesi üzerindeki dut lekelerinden
Onun için endişeleniyorum
babadan, oğuldan ve gelip geçenlerden
Akdeniz sahilinde tanrıların peşinde
Ve seleflerin altınlarının izinde
Düşüm için endişe duyuyorum elimden
Ve omzumda şarkıyı
bekleyen bir yıldızdan

Biz ki kadim gecelerin ehli
Geleneklerimiz var
kafiyenin ayına tırmanışta
Düşlerimize inanırız, yalanlarız günlerimizi
Zira günlerimiz yanımızda değildi tümüyle
Tatarlar geldi geleli
İşte göçe hazırlanıyorlar
Unutarak arkalarında günlerimizi. İneceğiz
yakında tarlalardaki ömrümüze. Beyaz çarşaflardan
yapacağız bayraklarımızı –bir bayrak
olacaksa illa– böyle çıplak olsun
onu buruşturan sembollerden... Sakin olalım
uçurmamak için düşlerimizi
yabancıların kervanının arkasından

Tek bir düşümüz var: Bizi taşıyacak
bir düş bulmak
nasıl taşıyorsa yıldız ölülerimizi!

TREN GEÇTİ

Hızlıca geçti tren
Bekliyordum peronda
Geçmiş olan bir treni
Yolcular ayrılıp gittiler
Günlerine... Ama ben
Hâlâ bekliyordum

Uzaktan kemanlar ağlıyor
Bir bulut taşıyor beni kenarlarından
Ve kırılıyor

Uzaklaşıp yaklaşıyordu
Müphem şeylere duyulan özlem
Ne unutuş uzaklaştırıyordu
ne hatırlayış yaklaştırıyordu beni,
kendisine dokunan aya
"Ay parçası olan benim" diye bağıran bir kadına

Hızlıca geçti tren
Benimle birlikte değildi zamanım
Peronda
Zira farklıydı saat
Şimdi saat kaç?
Hangi gün ayrılık oldu
Dün ile yarın arasında
Göç edince Çingeneler?

Burada doğdum ve doğmadım
İnatçı doğumumu tamamlayacak öyleyse
Bu tren
Ağaçlar yürüyecek etrafımda

Burada oldum ve olmadım
Bu trende bulacağım
İki yakası arasında ölen bir nehrin
İki yakasıyla dolan kendimi
Bir genç ölüyormuş gibi
"Ah bir taş olsaydı delikanlı..."

Hızlıca geçti tren
Yanımdan geçti ve ben
İstasyon gibi
Bilemedim veda mıydı yoksa karşılama mı yaptığım:
Merhaba, peronlarımda
Kahvehane var
Bürolar
Güller
Telefon
Gazeteler
Sandviçler
Müzik
Ve gelip bekleyen başka bir şairin
Kafiyesi

Hızlıca geçti tren
Yanımdan geçti ama ben
Hâlâ bekliyordum

III

Kıyamet Kapısında Kaos

KUYU

Bulutlu bir gün seçiyorum eski kuyudan geçmek için.
Belki gökle dolmuştur. Belki anlamdan taşmıştır
ve çobanın özdeyişinden. Suyundan bir avuç içeceğim
ve şöyle diyeceğim etrafındaki ölülere: Selam size
ey kelebeğin suyundaki kuyunun etrafında kalanlar!
Andız otunu kaldıracağım bir taşın üzerinden:
Selam sana ey küçük taş! Belki de bize hâlâ acı
çektiren bir kuşun iki kanadıydık. Selam sana
ey asla kavuşamayacağı sureti etrafında uçan ay! Ve serviye
söyleyeceğim: Dikkat et tozun sana söylediklerine. Belki de
iki teliydik bir kemanın, iki teliydik laciverttaş bekçilerinin
şöleninde. Belki de bir âşığın iki koluyduk...
Yürüyordum kendimle yan yana: Güçlü ol,
ey yoldaşım. Kaldır maziyi bir keçinin iki boynuzu gibi
ellerinle. Kuyunun yanı başında otur. Belki gözü ilişir sana
deredeki geyiklerin... Ses belirir – Senin sesin
kırık şimdinin taş imgesi...

Henüz bitirmedim unutuşa yaptığım kısa ziyaretimi...
Yanıma almadım kalbimin tüm alet edevatını:
Zilim çamın esintisi üzerinde
Merdivenim göğün yanı başında
Yıldızlarım damlarda
Sesimin boğukluğu eski tuzun dişleyişinden...
Şöyle dedim hatıraya: Selam sana
ey ninenin apansız sözleri
Beyaz günlerimize götürür bizi uyuklarken...
Ve çınlar ismim eski bir altın lira gibi
kuyunun kapısında. Ataların yalnızlığını duyuyorum
Mim ile derin Vav arasında ekip biçmeye elverişli olmayan
bir vadi gibi. Dostane yorgunluğumu gizliyorum. Biliyorum
sağ salim döneceğim birkaç saat sonra
Yusuf gibi veya kardeşlerinin yankıdan korkusu gibi
atılmadığım kuyuya. Dikkatli ol! Burada bıraktı seni
annen kuyunun kapısının yanı başında
ve çekip gitti bir muskaya...
Öyleyse dilediğini yap kendine. Tek başıma yaptım
dilediğimi: Geceleyin büyüdüm masalda, üçgenin
köşeleri arasında: Mısır, Suriye ve Babil. Burada büyüdüm
tek başıma bereket tanrıçaları olmadan. [Onlar ki çakıl taşlarını
yıkıyorlardı zeytin ormanında. Çiyden ıslanmışlardı...]
Düştüğümü gördüm kendi üzerime, kervanların
yolculuklarından, bir yılanın yakınında.

Tamamlayacak kimseyi bulamadım
hayaletimden başka. Toprak toprağının dışına attı
beni. Ve ismim çınlıyor adımlarımda at nalı gibi:
Yaklaş ki geri döneyim sana bu boşluktan
ey senin adında ebedîleşen Gılgamış!.. Kardeşim ol! Beraber gidip
çığlık atalım eski kuyuya... Gidip çığlık atalım o eski kuyuya...
Belki bir kadın gibi gökle dolmuştur. Belki de aşmıştır anlamı
ve ilk kuyumdan doğumumu beklerken olacakları!
Suyundan bir avuç içeceğiz ve şöyle diyeceğiz
etrafındaki ölülere: Selam size
ey kelebeğin suyundaki diriler
Ve ey ölüler, selam size!

RAHMAN SURESİ'NDEKİ NÛN GİBİ

Zeytin ormanında, pınarların
doğusunda terk edilmiş gölgesine
kapandı dedem. Ne efsanevi bir ot
yeşerdi gölgesinde
ne de leylak bulutu aktı
meşhedin içine.

Toprak da elbise gibi örülür
sumak iğnesiyle
kırık düşlerinde... Dedem uykusundan kalktı
ot toplamak için
kara cadde altında gömülü üzüm bağından...

Kur'an öğretti bana fesleğen bahçesinde
kuyunun doğusunda
Âdem'den geldik ve Havva'dan
unutkanlık cennetinde.
Dedeciğim! Ben son canlıyım
çölde, yukarı çıkalım o halde!

Muhafızlardan çıplak adının
etrafındaki deniz ve sahra
ne dedemi tanıdılar
ne de Rahman Suresi'ndeki
Nûn etrafında duran çocuklarını
Şahitsin Ya Rab!

O ise kendi kendinden doğmuştu
Gömülmüştü diri diri, ateşin yanı başında
Kendi içinde
O halde bahşetsin Anka'ya
Yanmış sırrından
İhtiyaç duyduğunu, kendisinden sonra
Tutuştursun diye ışıkları mabette

Terk edilmiş gölgesine kapandı dedem
zeytin ormanında, pınarların doğusunda
Bir güneş doğmadı gölgesine. Bir gölge
düşmedi gölgesine.
Ve dedem giderek daha uzakta...

HURİYE'NİN ÖĞRETİLERİ

I

Bir gün göç etmeyi düşündüm, bir saka kuşu
kondu eline ve uyudu. Bir asmanın dallarını okşayıvermem
yeterdi anlamasına kadehimin şarabının dolu olduğunu. Erken
uyumam yeterdi ona, rüyamı görmesine ayan beyan
Ve rüyayı korumak için gecesini uzatmasına... Benden bir mektup
gelmesi yeterdi öğrenmesi için değiştiğini adresimin
hapishane betonlarında, onun etrafında ve karşısında
döndüğünü günlerimin...

II

Annem benim yirmi parmağımı sayar uzaktan.
Saçlarımı tarar kendi altın saçlarından bir tutamla. Yabancı kadınlar arar iç çamaşırlarımda. Yırtık çorabımı yamar. Elinde büyümedim arzuladığımız gibi: Ben ve o. Ayrıldık birbirimizden mermerin yamacında... Bulutlar el salladı bize ve mekânı miras alacak bir keçiye. Ve sürgün iki dil öğretti bize:
Anamızdan öğrendiğimiz dil... Anlasın diye onu güvercinler, saklasınlar diye hatırayı. Ve okulda öğrendiğimiz dil...
Açıklayabilmek için gölgelere gölgelerini!

III

Hâlâ yaşıyorum okyanusunda. Demedin bir annenin
hasta çocuğuna dediklerini. Hastalandım bedevi çadırlarına yansıyan bakır rengi dolunaydan. Hatırlıyor musun yolumuzu Lübnan'a göçerken. Hani unutmuştun beni, unutmuştun ekmek çuvalını [Buğday rengindeydi ekmek]. Seslenmedim uyandırmamak için muhafızları. Çiyin kokusu bıraktı beni omuzlarına. Ey orada yuvasını ve erkeğini
kaybeden dişi ceylan...

IV

Yer yok senin etrafında duygusal sözlere.
Fesleğenle yoğurdun tüm öğleyi. Horoz ibiğini
fırına verdin sumak için. Harap eden şeyi biliyorum
tavusla delinmiş kalbini, cennetten yeniden kovulduğundan beri.
Tüm dünyamız değişti, böylece seslerimiz de değişti.
Aramızdaki selam bile yere düştü bir düğme gibi kuma
bir çıt bile çıkarmadan. "Günaydın" de! Herhangi bir şey
söyle bana, ki hayat cilvesini bahşetsin.

V

Hacer'in kız kardeşidir o. Annesinden kız kardeşi. Neylerle
beraber ağlar henüz ölmemiş ölülere. Kabirler yoktur
çadırının etrafında göstermek için göğün nasıl açıldığını.
Parmağımın ardındaki çölü de görmez: Serabın yüzünde
görmek için bahçesini. Eski zaman alıp götürür onu
kaçınılmaz bir beyhudeliğe: Babası uçtu düğün atı üstündeki
Çerkez gibi. Annesi ise kına hazırladı kocasının karısı için,
bir damla gözyaşı dökmeden, yokladı kadının halhalını...

VI

Her buluşmamız bir vedadır sohbetin yol ayrımında.
Mesela şöyle der bana: Herhangi bir yabancı kadınla evlen
mahallenin kızlarından daha güzel. Fakat inanma benden başka
hiçbir kadına. Ve her zaman inanma hatıralarına. Yanıp tutuşma
aydınlatmak için anneni, bu onun en güzel mesleği. Özlemini
çekme çiyin vaatlerinin. Gerçekçi ol gökyüzü gibi. Ve bırak artık
özlem duymayı dedenin siyah abasına yahut ninenin bol
rüşvetlerine. Tay gibi özgür ol dünyada. Nerede olursan kendin ol.
Sadece kendi kalbinin yükünü taşı... Geri dön genişlerse ülken
ülkelere, değiştirirse hallerini...

VII

Kenan ülkesinin son yıldızlarını aydınlatıyor annem
aynamın etrafında
Ve fırlatıyor şalını son şiirime!

FİLDİŞİ TARAKLAR

Kaleden süzüldü bulutlar mavi
Sokaklara doğru
    İpek şal uçuyor
        Güvercin sürüsü uçuyor
Havuz suyunun yüzünde gök yürüyor
Biraz biraz ve uçuyor

Ruhum uçuyor, işçi arı gibi, sokaklar arasında
Ve deniz ekmeğinden yiyor, Akka'nın ekmeğinden
Ovuşturuyor yüzüğünü beş yıldan bu yana
Yanağına kendi yanağını fırlatıyor...
Upuzun düğün töreninde

Şiir konuşuyor:
Bekleyelim
çökene kadar cam
bu turist rehberinin albümüne

Taş koltuk altından gir, nasıl
girerse dalga ebediyete. Geçiyorum
çağdan çağa odadan odaya geçer gibi
Bildik zamanın muhtevasını görüyorum kendimde:
Kenanlı kızın aynasını
Fildişinden tarakları
Asurlunun çorba tasını
Pers efendisinin uykusunu koruyan kılıcı
Şahinlerin bir bayraktan diğerine ani sıçrayışını
donanmaların direklerinde...

Başka bir şimdim olsaydı
sahip olabilirdim dünümün anahtarlarına
Ve dünüm olsaydı benimle
sahip olabilirdim tüm yarınıma...

Müphemdir yolculuğum uzun sokakta
bakır çarşısı üstündeki müphem bir aya
götüren. Burada bir hurma ağacı kulenin yükünden kurtarıyor
beni. Bir şarkının kaygısı basit gereçleri taşıyor etrafıma,
tekrarlanan bir trajediyi oluşturmaya.
Burada hayal aç bir satıcıdır rahatça dolaşır
tozun üstünde. Sanki ilgilendirmiyor beni
başıma gelecekler Jül Sezar törenlerinde... Birazdan!
Ben ve sevgili içiyoruz
sevinçlerin suyunu
aynı buluttan
ve düşüyoruz aynı testiye!

Limanına demirledim onun, bir şey için değil
unuttu diye annem mendillerini burada...
Efsanem yok burada. Takas ediyorum
bazı tanrıları yahut müzakere ediyorum diğerleriyle.
Efsanem yok burada, doldurmak için
belleğimi arpayla ve omuzlarımda Tuhutmus'un seherini
bekleyen muhafızlarının adlarıyla. Kılıcım yok.
Efsanem yok ki burada boşayayım bana mendillerini
taşıtan annemi. Her biri bir buluttu eski Akka limanının
üzerinde... Göç ânında!

Başka şeyler de olacak
Yalan söyleyecek Henry
Kalavun'a, az sonra
al al yükselecek bulutlar
sıra sıra hurma ağaçlarının üstünde...

ANAT'IN EVRELERİ

Şiir aya merdivenimizdir Anat'ın bahçesine astığı
umutsuz âşıkların aynası gibi
ve uzlaşamayan iki kadın geçiyor kendi topraklarında:
Bir kadın yeniden kaynağına götürüyor suyu
Ve bir kadın ateşi yönetiyor ormanlarda
Atlarsa
dans etsinler uzun uzun iki uçurum üzerinde
ne ölüm var orada... ne hayat.
Şiirim köpüğüdür nefes nefese kalışın, hayvanın feryadı
tırmanırken yükseğe
ve inerken çıplak: Anat!
İkinizi de istiyorum, aşkta ve savaşta, ey Anat
Ve cehennemde benimle birlikte... Seni seviyorum Anat!

Ve öldürüyor Anat kendini
kendinde
kendisi için
Yeniden yaratıyor mesafeyi geçsin diye mahlukat
Mezopotamya ve Suriye üzerindeki
Uzak resminin önünde. Yönler emrediyor
laciverttaşından asası ve bakirenin yüzüğüyle: Gecikme
süfli âlemde. Oradan tabiatlara dön ey Anat!
Kuyunun suları kurudu senden sonra. Dereler kurudu
nehirler kurudu ölümünden sonra. Ve gözyaşları toprak
testiden çıkıp buhar oldu. Kırıldı hava kuraklıktan tahta parçası
gibi. Kırıldık çit gibi yokluğunda. Kurudu içimizdeki arzular.
Kireçlendi dua. Hiçbir şey yaşamaz senin ölümünden sonra.
Hayat da ölür iki cehennem yolcusu
arasındaki kelimeler gibi.
Öyleyse ey Anat
daha fazla kalma süfli âlemde! Belki yeni tanrıçalar
inmiştir yokluğundan ve biz karşı karşıya gelmişizdir
serapla. Belki de bir tanrıça bulmuşlardır kurnaz çobanlar
yokluğun yanı başında. Rahibeler iman etmişlerdir onlara.
O halde dön, dön, geri dön hakikatin ve kinayenin
toprağına.
Başlangıç olan Kenan toprağına
Memelerinin kamu toprağına
Kalçalarının kamu toprağına
Geri gelsin diye mucizeler Eriha'ya
Terk edilmiş mabedin kapısında...

Ne ölüm var orada ne hayat
Kıyametin kapısında kaos. Ne gelen bir
gelecek var ne veda edecek bir geçmiş.
Ne de hatıralar uçuyor Babil taraflarından
hurma ağacımızın üstünde.
Bir düş yârenlik eder bize geceleri
Sakinleştirmek için bir yıldızı
Senin elbisenin düğmesidir o, ey Anat
Ve yaratıyor Anat kendini
    kendinde
        kendisi için
Ve uçuyor Grek gemilerinin ardına
Başka bir adla
Asla uzlaşmayacak iki kadın...
Atlarsa
dans etsinler uzun uzun iki uçurum üzerinde.
Ne ölüm var orada ne hayat
Ne yaşıyorum ben ne ölüyorum orada
Ne de Anat
Ne de Anat!

ANKA'NIN ÖLÜMÜ

Söylediğimiz ezgilerde
Ney var
İçimizdeki neyde
ateş var
Tutuşturduğumuz ateşte
yeşil Anka var
Ayırt edemedim benim külüm ile senin tozunu
Anka'nın ağıdında

Bir leylak bulutu yeter saklamaya
avcının çadırını bizden. O halde
yürü suyun üzerinde Efendimiz gibi – dedi bana:
Bundan böyle ne bendeki hatıraların çöl olacak
ne de evinin enkazından çıkan gülün düşmanları.

Yüksek dağın çevresindeki
yüzük gibiydi su. Ve Taberiye
arka bahçesiydi ilk cennetin
Dedim: Kemale erdi
dünyanın sureti iki yeşil gözde
Dedi: Ey prensim, ey esirim
Şaraplarımı koy testilerine!

İçimizde yanıp tutuşan iki yabancı
Onlardır
bizi katletmek isteyenler az önce
Onlardır
kılıçlarına yeniden dönecekler az sonra
Ve onlardır
bize diyenler: Siz kimsiniz?
— Burada ne idiysek onun iki gölgesiyiz ve iki ismiyiz
cenklerin ekmeğinde yeşeren buğdayın

Şimdi geri çekilmek istemiyorum, nasıl
geri çekildiyse Haçlılar benden. Bütün bu
sessizliğim ben, iki taraf arasında: Tanrılar
bir tarafta
İsimlerini yaratanlar diğer tarafta
Ben suyun üzerinde yürüyen gölge
Benim, hem tanık hem görüntü
İbadet eden ve ibadethane
İkimizin kuşatmasının toprağında

Sevgilim ol iki savaş arasında aynada –
Dedi – Şimdi dönmek istemiyorum
Babamın kalesine... Üzüm bağına götür beni
ve kavuştur annene, reyhan suyunun kokusunu
sür bana, gümüş tabaklara serpiştir beni, tara beni,
adının hapishanesine koy beni, aşktan öldür beni,
evlen benimle, nasıl evleniyorsa bir çiftçi öyle,
ney üflemeyi öğret, yak ki beni doğayım
Anka gibi ateşimden ve ateşinden!

Anka'ya benzeyen bir şeydi
Kan ağlıyordu
Suya düşmeden önce
Avcının çadırının yanı başında...

Ne fayda, ha ben beklemişim ha sen beklemişsin?

IV

Kendinle Konuşmak İçin Bir Oda

ŞİİRSEL ÖNLEMLER

Yıldızların tek bir rolü var
Okumayı öğrettiler bana:
Gökte bir dilim var
Yerde bir dilim
Ben kimim? Ben kimim?

Yanıt vermek istemiyorum burada
Belki bir yıldız düşmüştür yansısına
Belki kestanenin zirvesi
beni galaksiye kaldırmıştır geceleyin
"Burada kalacaksın!" demiştir

Şiir yukarıdadır ve öğretebilir bana
dilediğini
Pencereyi nasıl açacağımı mesela
Ev işlerini nasıl idare edeceğimi
efsaneler arasında. Beni kendisiyle
evlendirebilir... Bir süreliğine

Babam aşağıdadır, bir zeytin ağacı taşır
bin yıllık
Ne Doğuludur zeytin ağacı
Ne de Batılı.
Bazen fırsat bulur fatihlerden
Şefkatini gösterir bana biraz
Süsen toplar benim için

Şiir benden uzaklaşıp
şaraba âşık denizciler limanına girer
Onlar ki aynı kadına bir daha dönmezler
ne hasretini çekerler bir şeyin
ne de tasasını!

Henüz aşktan ölmedim
Fakat bir anne oğlunun karanfile dikilen
bakışlarını görür
vazonun yaralanmasından endişe duyan
Sonra ağlar defetmek için bir kazayı
Daha vuku bulmadan
Sonra ağlar geri getirmek için beni
tuzakların yolundan
sağ salim, yaşayayım diye burada

Şiir ne orada ne buradadır, aydınlatabilir geceleri
bir genç kızın memeleriyle
Aydınlatabilir bir elmayla iki bedeni
Ve geri getirebilir
gardenyanın haykırışıyla
bir vatanı!

Şiir önümde duruyor, çekip çevirebilir
efsaneleri
el emeğiyle, fakat
bulduğumdan bu yana şiiri
sürgüne gönderip kendimi
sordum:
Ben kimim?
Ben kimim?

EBU FİRAS EL-HAMEDANÎ'NİN *RÛMİYE*LERİNDEN

Bir yankı geri dönüyor. Yankıda geniş bir cadde.
Adımlar değişiyor öksürük sesiyle. Yaklaşıyor
kapıya yavaş yavaş, uzaklaşıyor kapıdan. Yarın perşembe:
Ziyaret günü, ziyaretimize gelecek yakınlarımız var.
Gölgemiz var koridorda. Meyve sepetlerinde güneşimiz.
Gardiyanımıza sitem eden bir anne: Neden
otun üzerine döktün kahvemizi ey mendebur? Denizden
nefes alan tuz var, tuzdan nefes alan deniz var. Hücrem
bir santim genişledi güvercinin sesinde: Halepe uç
ey güvercin, al *rûmiye*mi götür selamımı amcamın oğluna!
Bir yankısı var
yankının. Yankının metal bir merdiveni var
şeffaflığı ve çiyi var
şafaklarına tırmananlarla
ve boşluğun deliklerinden mezarlarına inenlerle
tıka basa dolan...
Beni de yanınızda götürün lisanıma!

Dedim: Şiirin sözlerini mesken tutuyor insana yararı
dokunan şeyler. Davullarsa köpük gibi
cildinin üzerinde yüzer. Ve hücrem genişleyip yankıda
bir balkona dönüştü, trenin balkonlarına doğru
bana beyhude eşlik eden genç kızın elbisesi gibi.
Dedi ki: Babam seni sevmiyor. Annem seviyor seni.
O halde Sodom'a dikkat et yarın ve bekleme beni
perşembe sabahı. Sevmiyorum yoğunluğu
saklayınca hapishanesinde beni anlamların hareketleri
ve yalnızca kendi ormanlarını hatırlayan
bir bedene dönüştürünce...
Yankının bir odası var bu hücrem gibi:
Kendinle konuşmak için bir oda. Hücrem suretimdir
Bulamadım onun etrafında benimle sabah kahvesini paylaşacak
birini. Ne yalnızlığımı paylaşacak bir koltuk ne de hidayete
ermek için hayretimi paylaşacak bir sahne. Öyleyse
muharebelerdeki atlar ne istiyorsa o olayım:
Ya bir şehzade
Yahut ölüm!
Ve hücrem genişledi bir iki cadde. Bir yankıdır
bu yankı, uğurlu ve uğursuz. Duvarımdan çıkacağım
nasıl çıkıyorsa hür bir hayalet usta olarak kendinden
ve Halep'e yürüyeceğim. Ey güvercin, al *rûmiye*mi,
götür çiyin selamını amcamın oğluna!

BİR GÖKTEN DİĞERİNE GEÇER DÜŞ GÖRENLER

... Ve bıraktık çocukluğumuzu kelebeğe,
merdivenlere biraz yağ döktüğümüz sıralar. Fakat
unuttuk etrafımızdaki nanenin selamını. Unuttuk
hızlı bir selamı bizden sonraki yarınımıza...
Beyazdı öğlenin mürekkebi, olmasaydı
kelebek yazısı etrafımızda...

Ey kelebek! Ey kendinin kız kardeşi, nasıl istersen
öyle ol hasretimden önce ve hasretimden sonra.
Fakat al beni de kardeş yap kanadına
Hep sıcak olsun çılgınlığım! Ey kelebek, ey kendinin
annesi, bırakma beni esnafın benim için tasarladığı
sandıklara... Bırakma beni!

Bir gökten diğerine geçer düş görenler
taşıyarak sudan aynaları
Maiyetine girebiliriz kelebeğin
Bir gökten
    diğerine
        geçer düş görenler

Işığın iğnesiyle dokur kelebek
komedyasının nakşını.
Ve kendinden doğar
tragedyasının ateşinde dans ederek kelebek

Yarı Anka. Ona dokunan bize dokunur: Işıkla ateş
arasında koyu bir teşbih... Ve iki yol arasında
Hayır. Ne delişmen ne de bilgedir aşkımız
Hep böyle. Böyle... Böyle
Bir gökten
    diğerine
        geçer düş görenler

Uçmaya hasret bir sudur kelebek. Kurtulur
genç kızların terinden, hatıraların bulutunda
yeşerir. Şiirin söylediği şey değildir kelebek.
Aşırı hafifliğinden kırar kelimeleri, nasıl kırarsa düş
düş görenleri...

Olsun...
Yarınımız şimdi olsun bizimle
Dünümüz şimdi olsun bizimle
Günümüz şimdi olsun
kelebek bayramı için hazırlanan bugünün
şölenine, geçsin diye düş görenler
bir gökten diğerine... Sağ salim

Bir gökten diğerine geçer düş görenler...

YOLCU YOLCUYA DEDİ Kİ:
ÖYLE DÖNMEYECEĞİZ...

Çölü bilmem
Ama söz yeşerttim onun kenarlarında...
Söz gereken sözünü söyledi, devam ettim yoluma
dul bir kadın gibi devam ettim, kırılmış kocası gibi
Yalnızca ritmi ezberledim
Duyuyorum onu
Takip ediyorum
Ve bir kumru gibi kaldırıyorum onu
Göğe giden yolda
Şarkımın göğüne
Ben ki Suriye sahilinin oğlu
Meskenimdir burası hem göçebe hem yerleşik
Deniz sakinleri arasında
Fakat doğuya çekiyor beni serap
Kadim bedevilere
Sularım güzel atları
ve alfabenin nabzını ölçerim yankıda
Geri dönerim iki yöne açılan bir pencere olarak...

Kim olduğumu unuturum
tek kişideki bir topluluk olmak için
yabancı denizcilerin methiyelerinin çağdaşı olmak için
pencerelerimin altında
Ve savaşçıların yakınlarına gönderdiği bir mektup:
Gittiğimiz gibi geri dönmeyeceğiz
Dönmeyeceğiz... Arada sırada olsa bile!
Çölü bilmiyorum
Çok ziyaret etsem de endişelerini
— Yaz, dedi yokluk bana çölde
— Başka bir yazı var serabın üzerinde, dedim
— Yaz ki yeşile dönsün serap
— Başka bir yazı var serabın üzerinde
— Yoksunum gıyaptan
— Henüz öğrenmedim kelimeleri
— Onları öğrenmek için yaz, öğrenmek için nerede
olduğunu geçmişte, nerede olduğunu şimdi,
nasıl geldiğini, yarın ne olacağını
Ellerime koy adımı ve yaz
Öğrenmek için kim olduğumu ve git
bulutlar gibi ufukta...

Şöyle yazdım: Sözün toprağını miras alır
hikâyesini yazan kişi
ve bütünüyle sahip olur anlama!
Çölü tanımıyorum
Ama veda ediyorum ona: Elveda
Şarkımın doğusundaki kabileye: Elveda
Bir kılıç çoğalmakta olan sülaleye: Elveda
Hurma ağacının altındaki annemin oğluna: Elveda
Gezegenimizi koruyan *muallaka*ya: Elveda
Selam vermek için bana iki şiir arasında:
Yazılmış olan bir şiir
Ve şairinin aşkından öldüğü başka bir şiir
Ya ben? Orada mıyım yoksa burada mı?
Her "sen"de ben varım. İkinci tekil şahıs olan senim.
Sürgün değil sen olmam. Sürgün değil
deniz ile çölün
yolcunun yolcuya söylediği şarkısı olması:
Dönmeyeceğim, gittiğim gibi
Dönmeyeceğiz... Arada sırada olsa bile!

MUALLAKALAR İÇİN KAFİYE

Kimse bana rehberlik etmedi, kendime. Rehber benim. Kendi
rehberimim kendime denizle çöl arasında. Dilimden doğdum
Hindistan yolunda iki küçük kabile arasında, eski dinlerin ayı
var kabilelerin üzerinde ve imkânsız barış. Ve korumak
zorundadırlar komşu Pers yörüngesini ve Romalıların büyük
endişesini, öyle ki daha fazla yağsın ağır zaman Arap çadırından.
Ben kimim? Bu başkalarının sorduğu bir soru
Ve cevabı yoktur bunun. Ben kendi dilimim.
Ben bir muallakayım... İki muallaka... On... Bu benim dilim
Ben kendi dilimim. Ben sözcüklerin söylediğiyim:

Bedenim
ol, ben de bir beden oluverdim onun tonuna. Sözcüklere
söylemedim: Bedenimin buluşma yeri ol
çöl sonsuzlukla. Ol ki dediğim gibi olayım!
Beni taşıyan bir yer yok yerin üzerinde. Bundandır ki
benden uçup boşalan sözlerim taşır beni. Yolculuğunun
yuvasını inşa eder önümdeki enkazımda, etrafımdaki gizemli
dünyanın enkazında. Bir rüzgâr esintisinde durdum.
Uzadıkça uzadı gecem
... Bu benim dilim, boyunlarına takılı yıldızlardan gerdanlıklar
sevgililerin: Göçtüler
Mekânı alıp göçtüler
Zamanı alıp göçtüler
Kokularını alıp çömlekten
Seyrek otu alıp göçtüler
Sözü aldılar ve katledilmiş yürek de göçtü
onlarla. İçine alabilir mi yankı, bu yankı
bu sesli beyaz serap
meçhulü öksürüğüyle dolduran
ve göçün tanrısallıkla doldurduğu bir ismi?
Üzerime bir pencere koyuyor gök, bakıyorum
Benden başka kimseyi göremiyorum...
Kendimi dışında gördüm onun
Sanki benimle beraber
Ve görüşlerim uzak değil çöle
Rüzgâr ve kumdandır adımlarım
Dünyam bedenimdir ve elimdeki her şey

Yolcu benim, yol benim
Tanrılar şöyle bir bakıp bana, gidiyorlar
Bir sonrakinden daha fazla uzatmıyoruz
konuşmamızı. Yarın yok bu çölde
dün gördüğümüzden başka
Öyleyse bırak kaldırayım muallakamı kırılsın dairesel zaman
Doğsun güzel vakit!
Ne çok geçmiş var yarın gelecek olanda
Ona bıraktım şimdisiyle dopdolu kendimi
Boşalttı beni göç
mabetlerden. Göğün kendi halkları var ve savaşları
Benimse ceylanım var eş olarak. Hurmam var
kum kitabında muallakalarım. Gördüğüm her şey geçiyor
İnsanın toz krallığı var ve onun tacı. Öyleyse galip gelsin
dilim düşman zamana, nesillerime
bana, babama, sonu olmayan sona
bu benim dilimdir, mucizem. Sihrimin değneği.
Babil'imin bahçeleri, Dikilitaş'ım, ilk aidiyetim
Parlak madenim
Arap'ın çöldeki mukaddesi
İbadet eder yıldızlar gibi abasına akan kafiyelere
Ve söylediklerine ibadet eder

O halde bir nesir olmalı
İlahi bir nesir olmalı ki muzaffer olsun peygamber...

SERÇE HEP BÖYLE HEP BÖYLE

Taklidin şaşkınlığı: Bu dökülmüş alacakaranlık
çağırıyor beni hafifliğine ışığın camı
arkasında. Seni çok düşlemedim
ey serçe. Kanat düşlemez kanadı...
İkimiz de bir endişeyiz

Senindir benim olmayan: Mavilik dostun
Rüzgârın rüzgâra dönmesidir barınağın
O halde uç! Nasıl susamışsa içimde o ruh
ruha. Alkışla tüylerinin dokuduğu
günleri. Ve terk et beni dilersen
Zira dardır evim sözüm gibi

Alışıyor tavana, keyifli bir misafir gibi, alışıyor
penceredeki bir nine gibi oturan reyhan
havuzuna... Nerede olduğunu biliyor suyun ve ekmeğin
Nerede olduğunu fareye kurulan kapanın...
Kanatlarını çırpıyor bir kadının elimizden kaçan şalı gibi
Ve uçuyor mavi...

Pervasızdır benim gibi bu pervasız kutlama
Tırmalayıp kalbi samanın üzerine atıyor
Bir ürperti yok mu
bir günlüğüne de olsa gümüş tabakta kalacak?
Ve postam herhangi bir eğlenceden yoksun
Geleceksin ey serçe, ne kadar daralırsa yer
Ve ne denli genişlerse ufuk

Nedir kanatlarının benden aldığı?
Geril ve buharlaş delidolu bir gün gibi
Bir buğday tanesi gerek
özgür olması için tüyün. Nedir aynalarımın
senden aldığı? Ruhuma bir gök gerek
görsün diye onu mutlak.

Sen özgürdün. Ben özgürüm. İkimiz de
yokluğa âşık. O halde alçal ki ben yükseleyim.
Yüksel ki ben alçalayım. Ey serçe! Bahşedersen bana
ışığın zilini, ben de sana bahşederim
zamanın ikamet ettiği evi.
Birbirimizi tamamlarız ikimiz
gökle gök arasında
ayrıldığımız sırada!

V

Kilise Kulesi Üzerindeki Yağmur

HELEN, NE YAĞMUR!

Helen'le buluştum salı günü
Saat üçte
Bitimsiz sıkılganlığın saati
Fakat yağmurun sesi
Bir yolculuk ninnisidir
Helen gibi bir kadınla birleşince

Yağmur
Ne büyük hasret... Göğün
kendine hasreti!
Yağmur
Ne büyük inleyiş... Kurdun
inleyişi hemcinsine!

Yağmur kuraklığın çatısı üzerinde
Altın kaplamalı kuraklık kilise ikonlarında
— Ne kadar uzakta yeryüzü benden?
Ve ne kadar uzakta aşk senden?
Diyor yabancı ekmek satıcısı Helen'e
Çorapları gibi dar bir sokakta
— Bir sözden fazla değil... ve yağmurdan!

Yağmur aç ağaca...
Yağmur aç taşa...

Ekmek satıcısına şöyle diyor yabancı:
Helen Helen! Ekmek kokusu mu yükseliyor
Şimdi senden
uzak bir ülkenin balkonuna...
Yok etmek için Homeros'un sözlerini?
Yükseliyor mu omuzlarından su
bir şiirdeki kuru bir ağaca?

Şöyle diyor kadın ona: Ne yağmur
Ne yağmur!

Şöyle diyor yabancı adam Helen'e: Bir nergisin
eksikliğini çekiyorum bakışlarımı suya dikmek için,
senin suyuna bedenimde. Bakışlarını dik
Helen, düşlerimizin suyuna... Her iki yakanda ölüler
bulacaksın, şarkı söyleyecekler adın için:
Helen... Helen! Koma bizi
yalnız Ay gibi

— Ne yağmur
— Ne yağmur

Şöyle diyor yabancı adam Helen'e: Ben iki hendeğinde
savaşıyordum senin. Sen aklanmadın Asyalı
kanımdan. Aklanmadın gülünün damarlarındaki
müphem bir kandan. Helen! Ne kadar zalimdi
o zamanın Grekleri. Ne çok seyahat etmeyi seven
bir canavardı Ulysses! Hurafesini arayan

Ona söylemediğim sözleri
söyledim. Ve söylediğim sözü
söylemedim Helen'e. Fakat Helen
bilir yabancının söylemediklerini...
Ve bilir yabancının ne söylediğini
yağmur altında kırılan bir kokuya
Şöyle diyor ona Helen:
Troya Savaşı olmadı
Asla olmadı
Asla...
Ne yağmur
Ne yağmur!

BEDENDEN TAŞAN BİR GECE

Temmuz gecesinin üzerindeki bir yasemin buluşuyor
iki yabancıya ait bir şarkıyla
hiçbir yere götürmeyen bir sokakta...
"Ben kimim iki badem gözden sonra?" diyor yabancı adam
"Ben kimim içimdeki sürgününden sonra?" diyor yabancı kadın.
O halde, pekâlâ, dikkatli olalım
kıpırdatmamak için hatırlayan bir bedende
eski denizlerin tuzunu...
Kadın sıcak bir bedeni geri veriyordu adama
Adam sıcak bir bedeni geri veriyordu kadına.
Böyle bırakır iki yabancı âşık aşklarını
karışık, nasıl bırakırlarsa iç çamaşırlarını
yatak çarşaflarının çiçekleri arasında...

— Gerçekten sevgilimsen bir Neşideler Neşidesi yaz
benim için. Babil bahçelerindeki bir nar dalına adımı kazı...
— Gerçekten seviyorsan beni, ellerime koy düşümü ve
söyle ona –Meryem'in oğluna–
Nasıl yaptın bize, kendine yaptığını?
Efendim, adaletimiz var mı
yarın adil olmaya yetecek kadar?
— Nasıl şifa bulurum yaseminden yarın?
— Nasıl şifa bulurum yaseminden yarın?
Birlikte kararıyorlar adamın odasının tavanında
parlayan gölgelerde: Kararma,
memelerimden sonra – dedi kadın ona...
Adam: Zaruri olanı aydınlatan bir gecedir memelerin
Beni öpen bir gecedir memelerin. Dolduk
–ben ve mekân– kadehten taşan bir geceyle...
Gülüyor adamın tasvirine. Daha fazla gülüyor sonra
saklarken gecenin bayırını elinde...
— Sevgilim, oğlan olmak düşse payıma...
Sen olurdum.
— Payıma kız olmak düşse...
Sen olurdum!..

Ağlıyor –her zaman yaptığı gibi– döndüğü sırada
şarap rengi bir gökten: Al beni
söğüdünde bana ait mavi bir kuşun
olmadığı bir memlekete ey yabancı!
Ve ağlıyor, katetmek için ormanlarını
kendine yaptığı uzun yolculukta: Ben kimim?
Ben kimim bedenimdeki sürgününden sonra?
Vah bana, vah sana, vah memleketime
— Ben kimim iki badem gözden sonra?
Yarınımı göster bana!..
Böyle bırakır âşıklar vedalarını
karışık, temmuz gecesinde yasemin kokusu gibi...
Her temmuz hiçbir yere götürmeyen
bir sokağa taşır beni yasemin,
ben ise devam ediyorum şarkıma:
Temmuz
gecesinin
üzerinde
bir yasemin...

EĞİTİMLİ BİR GÖĞÜ VAR ÇİNGENE'NİN

Havayı hasta terk ediyordun dut ağacında
Ben ise
denize yürüyeceğim, nasıl nefes alayım?
Neden yaptın bize yaptığını... Neden
usandın yerleşik hayattan ey Çingene
süsen mahallesinde?

Bizde var istediğin altın
ve nesillerdeki çılgın kan. Vur ayakkabılarının
topuklarıyla evrenin ikonunu, kuşlar sana insin.
Orada melekler var... Eğitimli bir gök. Öyleyse
yap yapmak istediğini! Kır kalpleri fındıkkıran gibi
yarılsın atların kanı!

Vatanı yok saçlarının. Rüzgârın evi yok. Tavanım
yok göğsünün avizelerinde. Gecenin etrafında gülen
bir leylaktan katediyorum kılcal damarların yolunu
tek başıma. Sanki kendin yapmışsın
kendini ey Çingene,
ne yaptın kilimizle o yıldan beri?

Mekânı giyiyorsun, giyercesine ateş şalvarlarını
alelacele. Yerin bir rolü yok ellerinin altında
yolculuk gereçlerine dönüp bakmaktan başka:
Su için halhallar. Rüzgâr için gitar. Hindistan daha
uzaklaşsın diye ney. Ey Çingene bırakma bizi
nasıl bırakıyorsa ordu ıstırap verici kalıntılarını!

Sen üstümüze indiğinde kırlangıç civarlarında
sonsuzluğa açtık kapılarımızı itaatkâr. Çadırların
gitardır serserilere. Havalanıp dans ediyoruz
ayaklarının üzerine kanayan günbatımına dek.
Çadırların gitardır eski işgalcilerin atlarına
Mekânların efsanesini yaratmak için geri dönen

Ne zaman bir teli kımıldatsa cini çarpar bize. Ve başka
bir zamana taşınırız. Kırarız sürahilerimizi tek tek
eşlik etmek için ritimlerine. Ne iyi ne kötüydük,
romanlarda olduğu gibi. On parmağıyla yönetirdi
kaderlerimizi. Yavaş yavaş mırıldanarak

Uykumuzdan alıp götürdü kumrular bir bulutu
Yarın geri gelecek mi? Hayır. Diyorlar ki dönmeyecek.
Bir diyardan iki kere geçmez Çingene. O halde kim bu mekânın
atlarını eşleştirecek? Kim parlatacak onların ardından
mekânların gümüşünü?

BİR İSPANYOL GİTARI ÜZERİNDE İLK ALIŞTIRMALAR

İki gitar
Değiş tokuş ediyor bir muvaşşahı
Ve kesiyor
Yokluğumuzun mermerini
Kapımızdan
Ümitsizliklerinin ipeğiyle
Ve dans ettiriyorlar pırnalı

İki gitar

Ebedî bir mavilik taşır bizi
İki bulut düşer
Yanı başındaki denize
Sonra iki dalga yükselir
Merdivenlerin üstünde
Yalayarak adımlarını yukarıda
Tutuşturuyorlar
Kıyıların tuzunu kanımda
Ve göç ediyorlar
Erguvan bulutlarına!

İki gitar

Su ağlıyor, çakıl taşı ve safran
Rüzgâr ağlıyor:
"Artık bize ait değil yarınımız..."
Bir telin dokunduğu bir atın
taşkınlığının arkasında ağlıyor gölge
Ufku daralıyor ufukla uçurum arasında
bu yüzden çevikliğin yayını seçiyor kendisine

İki gitar

Esmer güzelinin beyaz şarkısı
Zaman kırılıyor
Uğrasın diye mahfesi iki orduya:
Biri Mısır, diğeri Hitit
Ve duman yükseliyor
Renkli süsünün dumanı
Mekânın enkazı üzerinde...

İki gitar

Hiçbir şey alamaz senden zamanın Endülüs'ünü
Ve zamanın Semerkant'ını
Nihavendin adımlarından başka:
Bir ceylandır o
Cenazesini geride bırakan
Ve fesleğenin esintisinde uçup giden
Ey aşk! Ey hasta hastalığım
Yeter, yeter!
Unutma mezarını bir kez daha
Beygirimin üzerinde
İki gitar boğazlayacak bizi burada

İki gitar...
İki gitar...

AŞKIN YEDİ GÜNÜ

Salı: Anka

Kelimelere uğraman yeter
Anka'nın bizde kendi suretini bulması
ve ruhundan bir beden doğan o ruhu doğurması için...
Bir beden için ruh gerek
bedenin, kendisini kendisi için yaktığı
bir beden gerek, göstermek için
ruhun sonsuzluktan gizlediklerini
O halde tutuşalım, bir şey için değil
Bir olmak için!

Çarşamba: Nergis

Yirmi beş kadındır yaşı. Doğdu
dilediği gibi... Etrafında yürüyor görüntüsünün
sanki bir başkasıdır sudaki: Kendime
koşmak için bir gecem eksik...
Kulenin üstüne atlamak için bir aşk...
Gölgesinden uzaklaştı kadın
Geçebilsin diye şimşek aralarından
nasıl geçiyorsa bir yabancı şiirinin içinden...

Perşembe: Tekvin

Nefsimi nefsimde buldum ve onun dışında
Ve sen aralarındaki aynasın aralarındaki...
Bazen yeryüzü ziyaretine gelir süsü için
ve çıkmak için düşlerin kaynaklarına.
Bense olabilirim
dün bıraktığın gibi beni, suyun yanı başında
gök ve yer halinde bölünerek. Ah... Nerededir bu ikisi?

Cuma: Başka Bir Kış

Uzaklara gidersen gardıroba as düşümü
senden hatıra olarak yahut benden.
Başka bir kış gelecek, iki güvercin
görüyorum sandalyede, sonra ne yaptığını
görüyorum Hindistan ceviziyle: Süt aktı
dilimden, başka bir halının üzerine

Gidersen kış mevsimini de al öyleyse!

Cumartesi: Güvercinlerin Evlenmesi

Bedenimi dinliyorum: Tanrıları var arıların
Sayısız rebapları var kişnemenin
Ben bulutum, sen yeryüzü
Onu çite yaslar ebedî arzunun iniltisi
Bedenimi dinliyorum: Meyvesi var ölümün
Hayatın bir hayatı var
Onu bir bedene kulak veren
bir beden üzerinde yeniler...

Pazar: Nihavent Makamı

Seni seviyor, daha da yaklaş bir bulut gibi... Yaklaş
pencerede "Onu seviyorum" diye hüngür hüngür
ağlayan yabancıya. Yıldız gibi in... İn yolcunun üzerine
seyahatte kalsın "Seni seviyorum" diye. Karartı gibi
yayıl... Yayıl âşığın kırmızı gülünde. Bocala çadır gibi,
bocala, yalnızlığında kralın...

Pazartesi: Muvaşşah

İsmine uğruyorum baş başa kaldığımda kendimle
Nasıl uğrarsa bir Şamlı, Endülüs'e

Burada aydınlatır limon senin için kanımın tuzunu
Burada bir rüzgâr düştü kısraktan nefes nefese

İsmine uğrarım, ne bir ordu kuşatır beni
Ne de bir ülke. Son muhafızmışım meğerse
Yahut gezinen bir şair endişelerinde...

VI

Perdeyi Kapatın...

BERTOLT BRECHT'İN
ASKERÎ MAHKEME ÖNÜNDE TANIKLIĞI

(1967)

Sayın Hâkim!
Asker değilim
Öyleyse ne istiyorsunuz benden?
Bir ilgim yok mahkemenin söyledikleriyle
Mazi maziye karıştı hızlıca
Benden bir kelime dahi duymadan.
Dinlenmek için kahvehaneye çekildi savaş
Pilotlarınız döndüler sağ salim
Dilimde kırıldı gök, Hâkim Bey
–Bu benim şahsi meselem–
Fakat tebaanız, göğümü sürüklüyorlar arkalarından... Keyifli

Kalbime bakıyorlar yukarıdan, kuyuya atıyorlar
muz kabuklarını. Ve hızlıca koşuyorlar önümde
İyi akşamlar, diyorlar bazen
Avlusuna geliyorlar evimin... Sakin
Uyuyorlar uykumun bulutu üzerinde... Güvenli
Kendi sözlerimi söylüyorlar
benim yerime
pencereme ve yasemin kokusu terleyen yaza
Benim düşümü yeniden düşlüyorlar
benim yerime
Benim gözlerimle ağlıyorlar hasretimin mezmurlarına
Ve şarkı söylüyorlar, nasıl söylediysem zeytine ve incire
gömülü anlamdaki parçaya ve bütüne
Hayatımı yaşıyorlar hoşlarına gittiği gibi
benim yerime
Adımın üzerinde yürüyorlar suspus
Ve ben Hâkim Bey – burada
Geçmişin salonunda mahpus
Savaş bitti. Subaylarınız döndüler sağ salim
Üzüm asmaları yayıldı dilimde, Hâkim Bey
–Bu benim şahsi meselem–
Hücre bana dar gelirse yerin ucu bucağı yok bana
Fakat tebaanız öfkeyle yokluyor sözlerimi...

Bağırıyorlar Ahab ve İzabel'e: Kalkın, miras alın
Nabot'un verimli bağını!
Ve diyorlar: Allah bizimdir
Ve Allah'ın toprağı
Başkasının değil!
Ne istiyorsunuz Hâkim Bey
fanilerin arasından geçen bir faniden?
Celladın kurbanlarından madalyalarını
methetmesini talep ettiği bir memlekette!
Şimdi haykırma zamanım geldi
Sesimden kelimenin maskesini düşürme zamanı:
Burası bir hücredir, mahkeme değil
Ve ben hem tanığım hem hâkim. Siz ise sanıklar heyeti
Öyleyse terk edin kürsüyü gidin: Özgürsünüz özgürsünüz
Ey mahkûm olan hâkim
Pilotlarınız döndüler sağ salim
Ve ilk dilimde kırıldı gök
–Bu benim şahsi meselem–
Geri dönsün diye ölülerimiz bize sağ salim!

İMRUUL-KAYS İLE
DİLSEL OLMAYAN BİR İHTİLAF

Perdeyi kapattılar
Geniş bir alan bırakarak bize, dönmek için
bizden başkalarına eksik. Sinema perdesine çıktık
gülümseyerek, nasıl olmamız gerekiyorsa
sinema perdesinde. Doğaçlama söyledik önceden
bize hazırlanan sözleri, kederlenip son şansına
şehitlerin. Sonra eğildik teslim etmek için
adlarımızı her iki taraftaki yayalara. Ve döndük
yarınımıza eksik...

Perdeyi kapattılar
Zafere erdiler
Aştılar tüm dünümüzü
Affettiler
kurbanın günahlarını
aklına gelecek sözlerden dolayı af dileyince
Değiştirdiler zamanın zilini
Ve zafere erdiler...

Sondan bir önceki perdeye götürdüklerinde bizi
baktık arkamıza: Beyazdı zamandan yükselen duman
bahçelerin üzerinde bizden sonra. Renk yelpazesini
açıyordu tavuslar Kayser'in mesajı etrafına
sölpük kelimelerden tövbe edenler için. Mesela:
Ekmeğini bulamayan bir özgürlüğün tasviri. Özgürlük
tuzundan yoksun bir ekmeğin tasviri yahut özlemden
uzakta uçan bir güvercinin methi...

Şampanyaydı Kayser'in mesajı
zamanın balkonundan yükselen
beyaz dumana...

Perdeyi kapattılar
Beklediler
Dilediklerinin resmini çektiler göklerimizden
yıldız yıldız...
Dilediklerinin resmini çektiler günlerimizden
bulut bulut
Değiştirdiler zamanın zilini
Ve zafere erdiler...

Rolümüze baktık renkli şeritte
Fakat ne kuzeyin bir yıldızını gördük ne de güneyin
bir çadırını. Asla tanıyamadık seslerimizi.
Mikrofonlarda konuşmuyordu kanlarımız
o gün. Yolunu değiştirince kalbi darmadağın olan
bir dile yaslandığımız gün. Kimse söylemedi
İmruul-Kays'a: Ne yaptın bize ve kendine? O halde
Kayser'in yolundan git, zamandan kapkara yükselen
dumanın arkasından. Kayser'in yolundan git
tek başına, tek başına, tek başına
Ve bize bırak dilini burada!

BAŞKA BİR ZAMANIN ARDIŞIK HÂLLERİ

Hızlı bir gündü. Mazinin alıp ortadan kaybolduğu
suya kulak verdim –aşağıda–
İkiye yarıldığımı görüyorum, kendimi:
Ben
ve adım...

Düşlemem için bir şeye ne hacet:
Ziyaret edebileceğim bir miktar gök
görmeme yetecek zamanı
hafif ve candan
güvercin kuleleri etrafında

Ağaçlar için söylenmiş bir miktar Allah kelamı
yetecek bana inşa etmek için
güvenli bir barınağı sözlerle
avcının ıskaladığı turnalara...

Ne çok ismi ezberlemek zorundaydı
hafızam. Ne çok hata yaptım harflerini seslendirmede
fiillerin. Fakat bu yıldızı kendi ellerimle
yaptım mermerin üzerinde...

Hızlı bir gündü. Kimse özür dilemedi
kimseden. Düşmedi sokağa
upuzun ağaçların bulutları
ışıldamadı kan, sözün üzerinde

Her şey sakin iki denizin karşılaştığı yerde
Tarihi yok günlerin bu günden sonra
Ne ölüler var ne diriler. Ne ateşkes var
ne savaş var ne barış

Ve hayatım başka bir yerde. Bir önemi yok
kahvehaneyi tanımlamanın, terk edilmiş iki
pencerenin diyaloğunu. Yahut kalabalıkta
sakız çiğneyen bir güzü tasvir etmenin

... Düşlemem için büyük bir eve
ne hacet. Ormandaki kurdun
bir miktar uyuklaması yeter bana
görmek için –yukarıda– ziyaretimi
bekleyen bir göğü.

Hayatım başka bir yerde. Bir önemi yok
Cengiz Han'ın kızının –üstünde şalvarı– onu görmesi
yahut bir okuyucunun anlamın içine girerken kızı görmesi
nasıl girerse mürekkep karanlığa

Hızlı bir gündü. Bir çay partisinden gelen
bir geçmiştir yarın. Yarın idik! Ve imparator kibardı
bize. Yarındık... Enkazların açılışına tanık oluyorduk...

Her şey sakin. Bir önemi yok betimlemenin
tango dinlemeyen demircileri
yahut Bay Tarih'ten özür dilemeden
uyuyan ölüleri...

Ve ziyaret edebileceğim bir miktar gök
görmeme yetecek zamanı
hafif ve uysal
Ve uyumama yetecek...

... UZAKLAŞTIĞINDA

Barakamızda çay içen düşmanın
kısrağı var dumanın içinde. Ve kalın kaşlı
bir kızı. Kahverengi bir çift göz. İki omzunda
şarkıların gecesi gibi uzun saçlar. Kızın sureti
terk etmiyor adamı, bize gelip çay istediği her seferinde.
Fakat bahsetmiyor adam onun akşamki meşgalelerinden
yahut şarkıların tepenin zirvesinde bıraktığı kısrağından.../

... Barakamızda mola veriyor düşman tüfeğe
Dedemin sandalyesine bırakıyor onu. Ekmeğimizden yiyor
nasıl davranırsa bir misafir. Biraz kestiriyor
bambu koltuk üzerinde. Tüylerini okşuyor
kedimizin. Ve şöyle diyor bize daima:
Sitem etmeyin kurbana!
Soruyoruz: Kim bu kurban?
Cevap veriyor: Gecenin kurutmadığı bir kan.../

... Ceketinin düğmeleri parlıyor uzaklaştığında
İyi akşamlar! Kuyumuza selam söyle
incir ağaçları tarafında. Usul usul yürü
arpa tarlalarındaki gölgemizin üzerinde. Selam
söyle tepelerdeki servimize. Evin kapısını açık unutma
geceleri. Uçaklardan korktuğunu
unutma atın.
Ve selam ver bize, orada, zaman elverirse.../

Kapıda söylemek istediğimiz
o sözleri... İyi duyuyordu
Çok iyi duyuyordu
Ve gizleyip onu hızlı bir öksürüğün içine
bir kenara atıyordu
Neden kurbanı ziyaret ediyor her akşam
ve bizim gibi ezberliyor atasözlerimizi?
Neden kutsal mekândaki aynı buluşmalarımız için
aynı ezgilerimizi tekrarlıyor?
Ney neye karışacaktı olmasaydı tabanca.../

... Savaş bitmeyecek kendi etrafında döndükçe
içimizdeki yeryüzü! İyi olalım öyleyse. İyi olmamızı
istiyordu burada. Yeats'in pilotuna ait
bir şiiri okuyordu: Dost değilim savunduklarımla
ve düşman değilim savaştıklarımla...
Sonra çıkıyordu onların ahşap barakalarından
Seksen metre yürüyerek
oradaki taş evimize düzlüğün kenarında.../

Selam söyle evimize ey yabancı.
Kahvemizin
fincanları hâlâ aynı. Duyuyor musun fincanların
üzerindeki parmaklarımızın kokusunu? Saçları örgülü
kaşları kalın kızına söyledin mi
fincanların burada olmayan bir sahibi olduğunu
ve onları ziyaret etmeyi ne çok umduğunu
Bir şey için değil...
Onların aynalarına girip keşfetmek için sırrını:
Nasıl yaşıyorlardı sahibinin hayatını
onun yerine? Onlara selam söyle
zaman el verirse.../

Ona söylemek istediğimiz bu sözleri
iyi duyuyordu
çok iyi duyuyordu
ve gizleyip onu hızlı bir öksürüğün içine
bir kenara atıyordu
sonra parlıyordu
ceketinin düğmeleri uzaklaştığında...

Açıklamalar ve Notlar

(Mehmet Hakkı Suçin)

UZAKLARDAN GELEN HAYALETİMİ GÖRÜYORUM

Orşelim: Kudüs.

Lisânu'l-Arab: Arap sözlükçü İbn Manzur tarafından 1290'da tamamlanan ve 20 cilt halinde elimize ulaşan Arapça sözlük.

KAKTÜSÜN SONSUZLUĞU

Kana: Güney Lübnan'da bir köy. İncil'e göre Hz. İsa, suyu şaraba dönüştürerek ilk mucizesini bu köyde gerçekleştirdi.

KARGANIN MÜREKKEBİ

"Bu karga kadar olmayı da mı beceremedim?": Maide Suresi, 31. ayetten.

TREN GEÇTİ

"Ah bir taş olsaydı delikanlı...": 7. yüzyılda yaşamış Arap şairlerinden Temîm bin Mukbil'in ünlü şiirinden alıntı.

KUYU

Mim ile derin Vav arasında ekip biçmeye elverişli olmayan bir vadi gibi: İbrahim Suresi, 37. ayete gönderme.

RAHMAN SURESİ'NDEKİ NÛN GİBİ

Meşhed: Şehit mezarının olduğu yer, insanların cemaat olarak hazır olacakları yer.

HURİYE'NİN ÖĞRETİLERİ

Huriye: Mahmud Derviş'in annesi.

FİLDİŞİ TARAKLAR

Tuhutmus: Mısır uygarlığının güçlü firavunlarından.
Henry: VI. Haçlı seferine katılmış Kıbrıs kralı.
Kalavun: Memlüklerin en büyük sultanlarından.

ANAT'IN EVRELERİ

Anat: Bir Mezopotamya tanrıçası.

ŞİİRSEL ÖNLEMLER

Ne Doğuludur zeytin ağacı / Ne de Batılı: Nur Suresi 35. ayete gönderme.

EBU FİRAS EL-HAMEDANÎ'NİN *RÛMİYE*LERİNDEN

Ebu Firas el-Hamedanî: 932-968 yılları arasında yaşamış olan şehzade şair. 962 yılında Bizanslılar tarafından esir alınmış, dört yılını o dönemde Bizansın başkenti olan İstanbul'da geçirmiştir. Bu sırada yazdığı şiirler *Rumiyyât/Rûmiyeler* (Roma şiirleri) adıyla bilinmektedir.

MUALLAKALAR İÇİN KAFİYE

Muallaka: Cahiliye döneminde her yıl düzenlenen şiir festivalinde seçilen en iyi şiir Kâbe'nin duvarına asılıyordu. Bu şiire "asılı olan şiir" anlamına gelen "muallaka" deniyordu.

BEDENDEN TAŞAN BİR GECE

Neşideler Neşidesi: *Kitab-ı Mukaddes*'in ilk bölümü olan Eski Ahit'in 18-22. kitaplarını oluşturan Zebur'un 5. kitabı.

BİR İSPANYOL GİTARI ÜZERİNDE İLK ALIŞTIRMALAR

Muvaşşah: 11. yüzyıldan itibaren Endülüs şiirinde ortaya çıkan nazım şekli.

Mahfe: Deve, fil gibi hayvanların sırtına konan, üzerine oturmaya yarayan sedir.

BERTOLT BRECHT'İN ASKERÎ MAHKEME ÖNÜNDE TANIKLIĞI

Ahab: MÖ 874'te İsrail'e kral olan ve kraliçe İzabel'le (Jezabel) evlendikten sonra Baal'a tapmayı kabul eden kişi (bkz. *Kitab-ı Mukaddes*).

İzabel: Kral Ahab'ın eşi. Saraylarının bitişiğinde Nabot adlı şahsa ait bağı ele geçirmek için entrikayla onu öldürtmüştür (bkz. *Kitab-ı Mukaddes*).

Nabot: İzabel tarafından öldürtülüp bağına el konulan kişi (bkz. *Kitab-ı Mukaddes*).

İMRUUL-KAYS İLE DİLSEL OLMAYAN BİR İHTİLAF

İmruul-Kays: Cahiliye dönemi Arap şiirine egemen olan şiir geleneğini gerek ahlak gerek anlam gerek ifade biçimi bakımından yıkmış, sıradışı bir şairdir. 6. yüzyılda yaşayan şairin Ankara'da öldüğü rivayet edilmektedir.

BAŞKA BİR ZAMANIN ARDIŞIK HÂLLERİ

Her şey sakin iki denizin karşılaştığı yerde: "[O Allah ki] salıverdi karşılaşacak iki denizi": Rahman Suresi, 19. ayete gönderme.

... UZAKLAŞTIĞINDA

Dost değilim savunduklarımla / ve düşman değilim savaştıklarımla...: İrlandalı şair William Butler Yeats'in (1865-1939) dizelerine gönderme.

İçindekiler

Sunuş *9*

Uzaklardan Gelen Hayaletimi Görüyorum... *29*

I

Mekânın Kristalinden İkonlar

Bir Bulut Var Elimde *37*

Köylüyüz Ayıptır Söylemesi *41*

Baykuşun Gecesi *44*

Kaktüsün Sonsuzluğu *47*

Kaç Kez İşimiz Bitmiş Olacak... *50*

Sonuma Kadar ve Yolun Sonuna Kadar... *53*

II

Habil'in Fezası

İsmail'in Udu *59*

Yabancıların Gezisi *63*

Karganın Mürekkebi *66*

Tatarların Kırlangıcı *69*

Tren Geçti *72*

III

Kıyamet Kapısında Kaos

Kuyu *77*

Rahman Suresi'ndeki Nûn Gibi *80*

Huriye'nin Öğretileri *83*

Fildişi Taraklar *87*

Anat'ın Evreleri *91*

Anka'nın Ölümü *94*

IV

Kendinle Konuşmak İçin Bir Oda

Şiirsel Önlemler *99*

Ebu Firas El-Hamedani'nin *Rûmiye*lerinden *102*

Bir Gökten Diğerine Geçer Düş Görenler *104*

Yolcu Yolcuya Dedi ki: Öyle Dönmeyeceğiz... *107*

Muallakalar İçin Kafiye *110*

Serçe Hep Böyle Hep Böyle *113*

V

Kilise Kulesi Üzerindeki Yağmur

Helen, Ne Yağmur! *117*

Bedenden Taşan Bir Gece *120*

Eğitimli Bir Göğü Var Çingene'nin *123*

Bir İspanyol Gitarı Üzerinde İlk Alıştırmalar *126*

Aşkın Yedi Günü *129*

VI

Perdeyi Kapatın...

Bertolt Brecht'in Askerî Mahkeme Önünde Tanıklığı *135*

İmruul-Kays ile Dilsel Olmayan Bir İhtilaf *138*

Başka Bir Zamanın Ardışık Hâlleri *141*

... Uzaklaştığında *144*

Açıklamalar ve Notlar / (Mehmet Hakkı Suçin) *149*